AHMET HROMADŽIĆ

PATULJAK IZ ZABORAVLJENE ZEMLJE

Izdanje: Beograd 1966. godina

Negdje postoji zemlja. Ne pitajte gdje! U suncu i magli, u zagrljaju vjetrova. Kraj mora, ispod zv'jezda —naći je niko neće.

U ZABORAVLJENOJ ZEMLJI

Zaboravljena Zemlja!

Pretpostavljam da će vaše prvo pitanje biti:

— A gdje se nalazi ta zemlja i kakva je?

Ali ja vam neću moći odgovoriti sasvim tačno jer ne znam sve o njoj. Znam samo da se prostirala na sjeveru, uz more, da su je vjetrovi često obilazili, talasi umivali, da su se na vrhovima njenih planina odmarali oblaci, a na kamenim obalama bijeli galebovi. U noćima punog mjeseca pjevale su na pučini ribe koje su izlazile iz nepoznatih dubina, iz carstva u koje ljudsko oko nije nikad zavirilo. Pjevale su do zore i onda odlazile, umorne i vesele, da sačekaju drugu mjesečevu noć. A dok su ribe odlazile, podizali su se sa hridina probuđeni galebovi i polijetali na istok da pozdrave sunce. Dugo, dugo su nad morem odjekivali njihovi krici.

Znam još nešto: da su lađe oprezno zaobilazile obale Zaboravljene Zemlje. Zbog vjetrova, sigurno, koji su se naglo dizali, uzburkavali vodu i slali na morsko dno sve što im se našlo na putu. Zbog priča o brodovima koji se nisu vratili, o mornarima koji su zavedeni pjesmom riba otišli u morske dubine i ostali tamo.

Možda je Zaboravljena Zemlja bila zaista neobična. Možda je bila samo nedovoljno poznata pa je sve što se o njoj govorilo ličilo na bajku. Možda će zato i moja priča o Sunčanu i Pahuljici ličiti na bajku, ali ja unaprijed obećavam da ću ispričati samo ono što sam čuo.

Vi sad opet pitate:

— Ko su bili Sunčan i Pahuljica?

Da vas ne bi mučila znatiželja, kazaću vam od-mah: bili su patuljci. Zivjeli su u Zaboravljenoj Zemlji, imali kućicu, napravljenu od crvenih koralja, na visokoj i bijeloj morskoj hridini. Šumom su ih uspavljivali i budili talasi, sa galebovima i ribama bili su veliki prijatelji.

I još ću vam nešto kazati: Sunčan i Pahuljica su bili brat i sestra i nisu znali da osim njihove postoje na svijetu i druge zemlje, da postoji išta ljepše od njihove obale, od planina s vrhovima uklesanim u nebo.

Da su znali — možda bi bili manje srećni! Možda bi ih mučila čežnja za daljinama, za nedokučenim tajnama. Možda, kažem, jer

ne mogu da tvrdim da su moja predviđanja sasvim tačna.

Jedno je ipak sigurno: da su Sunčan i Pahuljica bili zadovoljni, bezbrižni i slobodni kao ptice, da im nije bilo ni tijesno ni dosadno u Zaboravljenoj Zemlji.

Pahuljica je imala zlatnu kosu i glas čist kao kap planinske vode. Pred sunčev zalazak izlazila je iz koraljne kućice na bijele stijene i tamo, sve do rađanja zvijezda, pjevala. I tada su sa svih strana dolijetali galebovi da je slušaju, a ribe svirači podizali se iz vode da je prate. Pahuljica je, zaista pjevala divno. Da je neko nepoznat naišao u to vrijeme pored obale Zaboravljene Zemlje, sigurno bi pomislio: to pjeva morska sirena. I sačekao bi drugo veče da čuje zavodljive melodije, bio bi nestrpljiv kao što su bili nestrpljivi i bijeli galebovi kad se Pahuljica ne bi pojavila u uobičajeno vrijeme ili kad se uopšte ne bi pojavila. A događalo se

i to. Događalo se da ode sa Sunčanom u planinu crnih borova, gdje nisu dopirali šumovi mora, gdje se umjesto galebova krika čulo urlikanje kurjaka ili rika jelena.

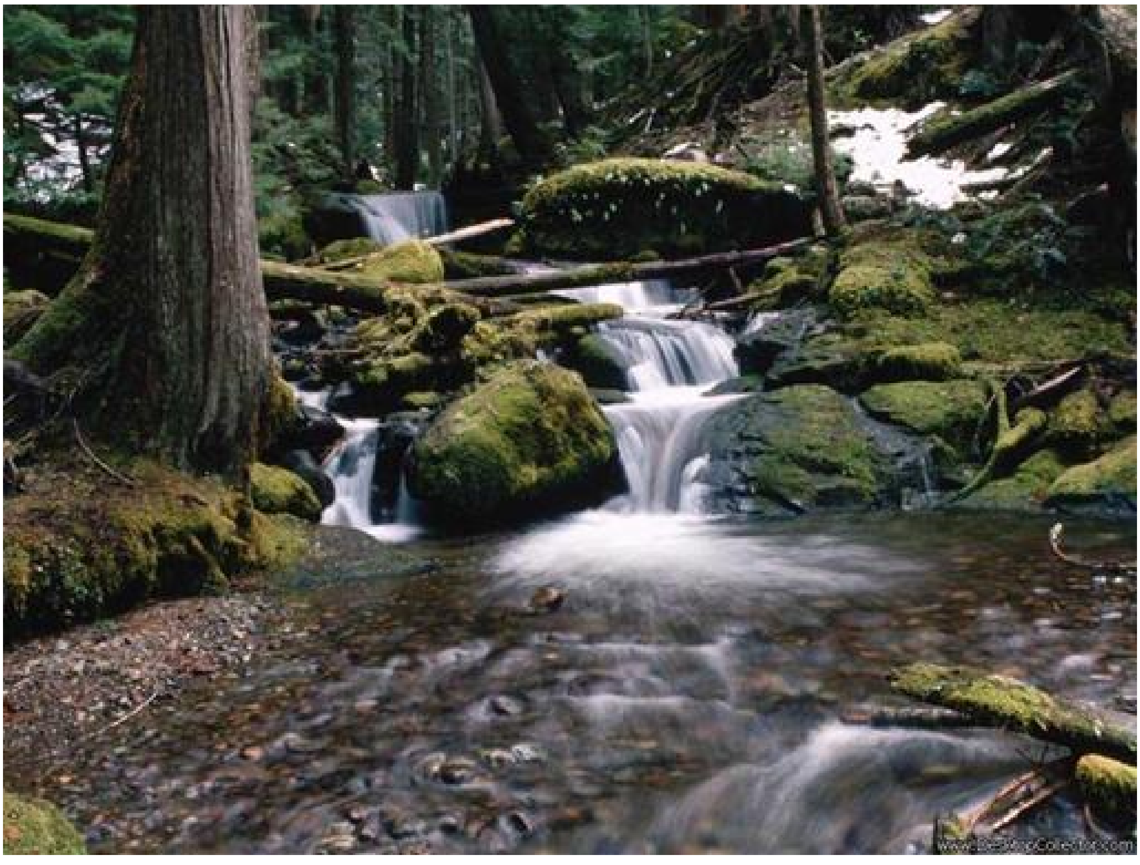
Ista zemlja —a dva svijeta!

U sjenkama borova, u krilu planine, bilo je sve drukčije. Kuckali su djetlići, pjevali slavuji, prikradale se iz gustih čestara divlje zvijeri. U granama se igrao vjetar, u bistrim jezerskim vodama kupale se zlatokljune ptice i divni, bijeli labudovi. Nigdje tu nije bilo sasvim pusto, sasvim tiho.

Danima su Sunčan i Pahuljica lutali planinom, spavali na travnim poljanama, umivali se rosom sa cvijeća, brali jagode krupne kao orasi i pečurke slađe od meda.

Pili su vodu na izvorima mladosti.

Pili su vodu na izvorima ljepote.

Poznavali su jezik ptica i razgovarali s njima, poznavali su jezik divljih zvijeri i nisu ih se bojali. Jahali su na jelenima i kurjacima, odlazili u posjete medvjedima. Pred njima se nigdje

nisu zatvarala vrata, za njih nisu postojale tajne.

Pa recite sad: zar im se ne bi moglo pozavidjeti na takvom životu? Zar nisu bili srećni, zar im zaista nije bilo lijepo u Zaboravljenoj Zemlji?

Vi ćete reći — da.

I ja kažem: da. I radujem se što nije bilo drugačije, a ponekad mislim: kako bi bilo dobro da sam se nalazio u društvu s njima? Radovao bih se još više da je sve ostalo nepromijenjeno do kraja njihova života. Ali nije! I moja priča ne može, na žalost, da se završi, jer se u životu Sunčana i Pahuljice dogodilo nešto što je zauvijek uništilo njihovu veliku sreću.Vi ste sad sigurno nestrpljivi? Polako! Ne može se kazati sve najednom. A ovdje zapravo i počinje prava priča.

KAD SUNČAN NIJE BIO KOD KUĆE

Dogodilo se upravo tada.

Sunčan se nalazio u planini, u lovu, a Pahuljica je, kao i obično, provodila vrijeme na obali i u koraljnoj kućici. Nije joj bilo neobično što je ostala sama. Nije imala čega da se boji jer u Zaboravljenoj Zemlji nije imala neprijatelja.

Možda bi bilo bolje da je ipak računala na opasnost koja odnekud može da prijeti. Možda bi izbjegla ono što je došlo iznenada i što više nije mogla da spriječi.

Ali — zar iko u životu može sve predvidjeti? Zar ne bi bilo suvišno tražiti to i od male, neiskusne Pahuljice?

Mi kažemo: opreznost je majka mudrosti. I dobro je ako se držimo te stare poslovice. Imaćemo manje neprilika. Ali Pahuljica nije znala tu poslovicu i nije imala razloga da bude naročito

oprezna; pa ipak ne mogu a da joj ne prebacim što nije bila malo drugačija. I vi ćete se sigurno složiti sa mnom kad saznate sve.

Jednom, u svitanje, pojavio se na domaku Zaboravljene Zemlje jedrenjak. Došao je iz nepoznatog pravca sa pučine i plovio s namjerom da se usidri uz kamenu obalu, plovio pravo prema stijeni na kojoj se nalazila koraljna kućica.

Pahuljiča ga nije prva primijetila. Primijetili su ga galebovi i

pojurili mu u susret vičući:

— Vratite se, mornari! Okrenite lađu na drugu stranu dok vas vjetrovi nisu primijetili.

Lađa se nije zaustavila, nije promijenila pravac.

—Ako nas ne poslušate, kajaćete se — nastavljali su galebovi; — Otkad postoji Zaboravljena Zemlja, nijedna se lađa nije vratila iz ovih voda.

Lađa se nije zaustavljala.

Možda mornari nisu razumjeli galebove. Ili nisu htjeli da ih poslušaju uvjereni da ih ništa ne može spriječiti da priđu obali nepoznate zemlje.

A vjetrovi?

Jesu li spavali, jesu li bili umomi?

Ne!

Naletjeli su odjednom, izvukli se odnekud iz podzemnih pećina, iz tajnih skloništa ili su se spustili s planinskih vrhova, s crnih oblaka koji su tamo ležali. Začas je zaurlalo more, zamrli krikovi galebova, a jedrenjak nestao u talasima.

—Gotovo! — uzdahnula je Pahuljica. — Potonuli su!

Ali se prevarila. Jedrenjak se brzo pojavio na pučini, jedrenjak je nastavio svoj put. Vodila ga je ruka iskusnog kormilara, možda baš onog za koga su pomorci govorili da svuda može stići, svuda pristati.

Hoće li konačno pasti u vodu mit o nedokučivoj obali Zaboravljene Zemlje?

Izgledalo je — da!

Uzalud su bjesnjeli vjetrovi, valjali se i pjenili talasi. Jedrenjak se primicao obali, postajao sve veći, veći. I nije prošlo mnogo vremena — pristao je.

Vjetrovi su bili pobijeđeni i povukli su se.

Galebovi su bili začuđeni i nisu mogli da se smire, da se nagledaju lađe kojoj vjetrovi nisu mogli ništa da učine.

Ne manje bila je začuđena i uznemirena Pahuljica. Prvi put u životu vidjela je lađu i ljude, koji su ličili na divove, kad su se iskrcali na obalu i našli na domaku koraljne kućice. Tek tada je zaključila:

—Trebalo je da se sakrijem negdje. Ako me nađu, ko zna šta se može dogoditi.

Ali već je bilo kasno. Mornari su primijetili kućicu od crvenih koralja i povikali:

—Ovdje neko živi! Ovo nije pusta zemlja.

Pošli su ivicom obale prema koraljnoj kućici.

Pahuljica ih je pratila pogledom, a onda, ne znajući više šta drugo da radi, izašla je napolje iz koraljne kućice.

—Ako me moje rođene oči ne varaju, — uzviknuo je jedan od mornara — došli smo u zemlju patuljaka.

—Zaista, — dodao je drugi — i meni se tako čini.

Brzo su se okupili oko Pahuljice, počeli da se raspituju: kako se zove zemlja u koju su stigli, ko živi u njoj. Bili su znatiželjni, zavirivali u koraljnu kućicu, ali nisu mogli ući unutra.

—Ima li u blizini izvora slatke vode? — upitali su Pahuljicu.

—Mnogo ih ima u mojoj zemlji — odgovorila je ona. — Ako hoćete, mogu vas odvesti do njih.

—Odvedi nas — zamolili su je mornari. — Žedni smo, a moramo da se obezbijedimo za dalju plovidbu.

Pahuljica ihje odvela do najbližeg izvora. Mornari su pili, a zatim su dugo punili burad i nosili ih na jedrenjak. Kad je sve bilo gotovo, počeli su se pripremati za odlazak, a kapetan je rekao

Pahuljici:

—Pođi sa nama, mala. Napusti ovu zemlju gdje niko ne dolazi. Biće ti lijepo na našoj lađi. Mi smo vječni putnici, ustavljamo se samo kad moramo.

—Meni je ovdje najljepše — odgovorila je Pahuljica. — Imam sve što mi treba, zadovoljna sam.

—Da vidiš druge zemlje, da vidiš velike gradove pored mora, ne bi tako govorila.

—Možda! Ali ja ne želim da napuštam svoju zemlju.

Kapetan se nasmijao i okrenuo mornarima:

—Gle, kako je uporna! Ali mi ćemo je ipak ukrcati na jedrenjak. Imani jedan plan, mala djevojka će nam dobro doći.

Pahuljica je shvatila da se kapetan ne šali.

—Neću! — uzviknula je. — Neću da me vodite. Kapetan se

opet nasmijao i naredio:

—Povedite je. Vrijeme je da dižemo sidro. Jedan mornar je

uhvatio i ponio Pahuljicu. U

njegovom naručju ona je izgledala sitna kao dijete. Uzaiud se otimala, plakala i molila.

—Pustite me! Ostavite me da živim u svojoj zemlji!

Suze joj nisu pomogle. Molbe joj nisu pomogle.

Onda je počela da doziva Sunčana, da traži pomoć od bijeiih galebova:

—Ne dajte da me odvedu — vikala je. — Spasite me.

Galebovi su poletjeli sa stijena, napali na mornare. Udarali su ih kljunovima i krilima, dovikivali vjetrovima:

—Uzburkajte more! Potopite brod!

Vjetrovi su ih poslušali.

Vjetrovi su bili ljuti i navalili su sa svih strana na jedrenjak

koji je bio spreman za polazak.

Podigla se voda iz najdubljih dubina, spustili se nad obalu crni oblaci, sijevnule munje, zapraštali gromovi.

Ali kao da je imao čarobnu moć, kao da je imao krila — jedrenjak je isplovio na pučinu. Dugo su ga pratili vjetrovi, dugo su ga pratili galebovi, dok se konačno nisu uvjerili da je sve uzalud.

Konačno se na obali Zaboravljene Zemlje pojavila nepotopiva lađa, došao je legendarni kormilar koga će slaviti pomorci po svima lukama, po svima morima, pozivati ga da im priča: kako je pobijedio vjetrove, kakva je zemlja u koju ranije niko nije stigao.

Kad su se vjetrovi povukli i more smirilo, kad je prošla opasnost, zapjevali su mornari na palubi jedrenjaka. Bili su veseli i zadovoljni. Moći će uskoro da se hvale u lukama da su se ukotvili na obali Zaboravljene Zemlje, moći će da im pokažu malu Pahuljicu.

Nju su smjestili u kabinu i ostavili tamo da plače i tuguje. A ona je zaista plakala tako gorko da bi se sažalilo i najokrutnije srce. Plakala je za bratom Sunčanom, za izgubljenom srećom, za svim što je ostalo iza nje i što više nikad neće vidjeti.

Ko zna dokle će otploviti jedrenjak?

Ko zna kakva je sudbina čeka?

PRAZNA JE KORALJNA KUĆICA

Sunčan se vraćao iz planine kasno, tog istog dana. Nosio je nisku ulovljene divljači i bio zadovoljan. Takva lovačka sreća nije ga odavno pratila.

—Obradovaću Pahuljicu — mislio je. — Dugo me već čeka,

dugo sam se zadržao u planinama.

Sa staze kojom se spuštao već je ugledao obalu i koraljnu kućicu na bijeloj hridi. Požurio je da što prije stigne i ne sluteći da je koraljna kućica prazna, da je čitava obala pusta. Zapjevao je, kao i uvijek kad se vraćao, jer je znao: Pahuljica će izaći na kamenu terasu da ga dočeka.

Ali — ovoga puta ona nije izašla.

Poletjeli su mu u susret samo galebovi vičući:

—Ti pjevaš, Sunčane, a trebalo bi da plačeš!

—Zašto da plačem? — upitao je on.

—Odveli su tvoju sestru. Pahuljicu. Nikad je više nećeš vidjeti.

Sunčan je pomislio da se galebovi šale. I rekao je:

—Ko može da odvede Pahuljicu? Vi se šalite, galebovi?

—Ako ne veruješ nama, uvjeri se sam. Tvoja kuća je prazna. Pahuljica je već daleko na moru na jedrenjaku koga ni vjetrovi nisu mogli potopiti.

Sunčan još uvijek nije vjerovao.

Potrčao je uza stijene, ušao u koraljnu kućicu, počeo da doziva Pahuljicu. Niko mu se nije javio i tek tada je shvatio da se galebovi nisu šalili.

Kako se osjećao, nije potrebno govoriti. Ali šta je mogao da učini kad je stigao suviše kasno, kad je Pahuljica već plovila nepreglednim morem?

Dugo je sjedio na stijeni nijem i nepomičan. Nije više čuo ni galebove kako plaču, nije primijetio da zalazi sunce.

Ipak nije mogao da se pomiri s onim što se dogodilo. Morao je nešto učiniti, ali šta? Da krene za jedrenjakom — more je veliko, nikad ga neće prebroditi. Da čeka — još gore. Čudo se neće do-

goditi.

Na kraju je zaključio da ode kod kovača iz Vatrenih Pećina i da od njega zatraži savjet.

Krenuo je odmah i još prije nego što su se rodile zvijezde, stigao je u brda, u područje Vatrenih Pećina, gdje je usamljeničkim i tajanstvenim životom živio kovač — patuljak.

Zatekao je kovača kako sjedi na kamenu ispred pećine, u kojoj su bljeskali odsjaji vječne vatre, u koju niko osim njega nije zavirivao. Vatra je izbijala iz utrobe zemlje i kovač je na njoj kovao vrškove strijela, mačeva, sve što je bilo potrebno patuljcima u Zaboravljenoj Zemlji.

—Kakva te nevolja tjera u ovo doba? — upitao je zamorenog Sunčana.

—Velika nevolja. Danas je do naše obale doplovio jedrenjak i odnio moju sestru Pahuljicu.

—To je zaista velika nevolja. To se nikada dosad nije dogodilo u Zaboravljenoj Zemlji.

—Došao sam da tražim savjet. Ti si upamtio mnogo godina, ti si najstariji i najmudriji među patuljcima, ti mi reci: šta da radim.

Kovač nije odgovorio odmah. Gladio je rukom svoju dugu bradu i razmišljao je.

—Da sam mlad kao ti, — rekao je napokon — pošao bih preko mora da tražim Pahuljicu.

—Mislio sam na to. Ali ko će mi kazati gdje da je nađem?

—Niko ti to neće moći kazati.

—Onda ću čitavog života uzalud lutati po beskrajnom moru.

—Možda.

—I neću naći Pahuljicu.

—Ako nisi spreman da žrtvuješ sve što se može žrtvovati, ostani u Zaboravljenoj Zemiji.

—Spreman sam da žrtvujem i sam život samo da se Pahuljica vrati ovamo.

—Znao sam da imaš veliko srce. I ja ti savjetujem: još sutra prije sunca kreni na put.

—Hvala! — odgovorio je Sunčan. — Poslušaću tvoj savjet. I neću se vratiti u Zaboravljenu Zemlju dok ne nađem Pahuljicu.

—Drago mi je što nisi kukavica. Ali sama hrabrost nije

dovoljna na tvom putu. Dobićeš od mene oružje kakvo nikad nije imao nijedan patuljak. Dobićeš strijele kojima ćeš moći da obaraš i zvijezde s neba, dobićeš mač blistav kao mjesečina, oštar kao munja.

—Hvala još jednom — izgovorio je Sunčan. — Ako se ikad vratim u Zaboravljenu Zemlju, nastojaću da ti se odužim.

—Ništa ne tražim od tebe. Ako čujem da si bio hrabar i ustrajan, ako pomogneš maloj Pahuljici, biću sasvim zadovoljan.

Kovač se digao sa stijene i začas nestao u otvoru pećine.

Dugo se nije vraćao. Kao da je morao da se spušta u samu utrobu zemlje. A ko zna — možda i jeste. Niko osim njega nije poznavao tajne Vatrenih Pećina. Niko nije znao kako on kuje i od čega kuje. Među patuljcima se pričalo čak i to da kovač ima pomoćnika neobična izgleda, da se taj pomoćnik nikad ne pojavljuje i ne dozvoljava da ga drugi vide.

Ne manje od ostalih bio je znatiželjan Sunčan.

Kako bi rado pošao za kovačem u utrobu brda, do neugasivih vatri! Ali kovač ga nije pozvao, nije ni pomislio da ga pozove. On je kao oči čuvao tajnu Pećina, tajnu svog zanata.

Da li je zaista postojao pomoćnik o kome su pričali?

Hoće li kovač jednog dana, kad osjeti da je nemoćan, pozvati patuljke i otkriti im svoje tajne?

Ko zna?

Patuljci nisu smjeli da pitaju. Kovač nije ništa govorio. On je uopšte malo govorio a nikad se nije odmicao od Vatrenih Pećina.

Patuljci su ponekad bili zabrinuti: ko će im poslije njega kovati vrškove strijela? Zar će ponovo morati da se služe kamenim vrškovima koje su sami pravili, kamenim mačevima od kojih je bilo malo koristi?

Kovač je tajanstveno šutio. Patuljcima je ostalo samo da čekaju.

Sunčan je morao dugo da čeka pred pećinom. Postao je čak uznemiren. Nepotrebno. Kovač se pojavio i donio sve što je obećao: luk i strijele, i mač.

— Uzmi, — rekao je — i sad možeš ići. Nadam se da nećeš osramotiti patuljke iz Zaboravljene Zemlje.

Sunčan je izvukao mač iz korica. I samo što je to učinio, morao je zaslijepljen bljeskom da zatvori oči. Kao da je negdje blizu, sasvim blizu, planula munja.

Kovač se nasmijao i rekao:

—Ti ćeš se brzo naviknuti. Ali drugi neće. Drugi će bježati ispred tebe čim potegneš mač. Razmahni samo, da se uvjeriš.

Sunčan je poslušao kovača. Razmahnuo je mačem i gle čuda: na sve strane, kao sitne zvijezde, prosule su se varnice. Zrakom se prolomio zvižduk i ko ne bi znao o čemu se radi, pomislio bi da je od-nekud strašnom brzinom naletio vjetar.

Sunčan je stajao začuđen, bez riječi.

Kovač se opet nasmijao.

—Sad si se uvjerio kakvo oružje nosiš. Dao sam ti mač kakav nije imao još niko. Ako budeš imao i hrabro srce, kao što mislim da imaš, biće ti uvijek otvoreni svi putevi.

Sunčan nije imao šta da primijeti. Kovač je govorio istinu. Takvim mačem mogla se rastjerati čitava vojska neprijatelja.

—Drvo je meko pod njegovim sječivom — nastavio je kovač. — Kamen je mek, sve je meko. Kovao sam ga deset godina, čuvao sam ga za patuljka koji će biti dostojan da ga nosi. I uvjeren sam da se nisam prevario u izboru.

—Drago mi je što to čujem — izgovorio je Sunčan. — Zaklinjem se ovim mačem da se neću vratiti u Zaboravljenu Zemlju dok ne nađem Pahuljicu.

—Zelim ti mnogo sreće. I priznajem: žao mi je što nisam mlad, što nisam na tvome mjestu.

Posljednje riječi kovač je izgovorio u hodu. Nestao je u otvoru pećine i još samo nekoliko časaka ocrtavao se njegov lik u odsjaju vatre. Zatim se izgubio kao da ga je progutala zemlja.

Sunčan je ostao sam.

Iznad njega na plavom nebu smijale su se zvijezde. Negdje u mraku, ne sasvim daleko — šumili su crni borovi.

—A sad! — rekao je sam sebi — sad treba da dokažem ko sam i kakav sam.

Krenuo je od Vatrenih Pećina pod snažnlm dojmom susreta s kovačem. Činilo mu se da. poslije razgovora s njim može postići sve što naumi, da je sto puta snažniji i hrabriji nego što je dotad bio.

Još nekoliko puta isprobao je čudotvornu moć mača. I svaki put kad bi razmahnuo, rasipale su se varnice, prolamao se zvižduk. Zaslijepljene i uplašene, bježale su sa grana probuđene ptice. Bježale su na sve strane divlje zvijeri tražeći nova skoništa jer im se činilo da se priprema oluja.

Zaista — čudan mač! Kao da je bio iskovan od munja, od same vatre. Ko zna— možda i jest. Možda su kovaču pomagali sami gromovi da ga iskuje.

Kad je stigao do koraljne kućice, Sunčana je ponovo uhvatila tuga, ponovo je osjetio koliko je sve pusto bez Pahuljice.

U mraku su, kao i uvijek, pljuskali talasi o obalu, na stijenama su spavali galebovi, kupale se zvijezde u vodi. Ali mala, crvena

kućica bila je prazna.

Sunčan nije ni pomislio da spava. Do zore je imao dovoljno vremena da se pripremi za put.

—Kad sam isprobao mač, zašto da ne isprobam i strijele ;— rekao je sam sebi. — Da vidim obaraju li zvijezde s neba.

Popeo se na vrh najviše hridi, razbudio galebove. Dugo je zatezao luk, dugo nišanio usamljenu zvijezdu nad Zaboravljenom Zemljom.

Konačno, strijela se otrgla sa tetive i poletjela kroz tamnu noć, pojurila k nebu.

Sunčan je čekao.

Zvijezda je treperila na istom mjestu i nije bilo nikakvog izgleda da će pasti.

—Promašio sam — zaključio je. — Ili se stari kovač našalio.

Ali ne!

Zvijezda se odjednom otkinula sa plavognebeskog svoda i počela da pada. Iza nje je ostajao trag, blještav kao zmajev rep.

Sunčan je obradovan uzviknuo:

—Pogodio sam.

Zvijezda se srušila u more ne sasvim daleko od obale. Nekoliko galebova poletjelo je tamo, ali nisu našli ništa osirm uzburkanih talasa i riba koje su uplašeno bježale.

Kovač se nije šalio. Ali Sunčan se odmah pokajao što je oborio zvijezdu. Učinilo mu se da su ostale zvijezde počele plakati i rekao je sam sebi:

Dobro je da znam kakav luk nosim, ali zvijezde neću više gađati.

Ostatak noći proveo je u pripremanju malog čuna. Ukrcao je sve što mu je moglo zatrebati na putu i otisnuo se na pučinu još prije izlaska sunca.

Sa stijena su poletjeli galebovi da ga isprate. I dugo su nad obalom, nad morem odjekivali njihovi krici.

Mali čun je plovio brzo, vjetar je udarao u njegovo bijelo jedro. Sunčan se često okretao da još jednom vidi kamenu obalu i

crvenu kućicu na bijeloj hridi. A obala je postajaia sve manja i uskoro nije mogao da vidi ništa osim nepregledne morske pučine po kojoj su igrali delfini i talasi, pučine koja je skrivala velik svijet tajni.

Kuda će ga odnijeti vjetar?

Kuda je otplovio jedrenjak?

Pitao je vjetrove.

Vjetrovi su šutjeli.

Pitao je vodu.

Voda je šutjela.

Kad se spustila noć, pitao je zvijezde:

—Kuda su odveli moju sestru Pahuljicu?

—Mi smo spavale — odgovorile su zvijezde. — More je nepregledno, svijet je velik. Ako želiš da nađeš sestru, moraš biti strpljiv. Moraš biti hrabar. Možda ćeš putovati petnaest godina. Možda pet. Ko zna? Ako nisi spreman da izdržiš, vrati se.

—Neću se vratiti dok ne nađem Pahuljicu. Sva ću mora obići, u sve luke zaviriti. Nek prolaze godine, neću se zaustaviti, neću se pokolebati.

—Putuj i ne zaboravi — rekle su mu zvijezde — hrabri i

strpljivi uvijek pobjeđuju. I još nešto: nemoj više da obaraš zvijezde. Ko zna kad i ko zna gdje će ti naša pomoć biti potrebna.

—Pogriješio sam. Zaklinjem se da više nikad neću učiniti što sam učinio.

Sunčan je plovio.

Danju i noću, i kad su duvali vjetrovi, i kad je more mirovalo i ličilo na plavu beskrajnu livadu.

Plovio je sa sjevera na jug, mjesec, dva, tri, a nigdje nije opazio nijednu obalu, nijednu zemlju.

I počele su da ga muče sumnje: hoće li ikad u beskraju po kome je brodio naći svoju sestru.

Ali da se vrati — na to nije ni pomišljao. Kad mu je bilo teško, govorio je sam sebi:

—Pahuljici je još teže. Ona će čitavog života biti nesrećna.

Često su ga pratile kiše i sustizale oluje. More je postajalo stravično, nebo tamno, a samo munje, oštre kao sablje, pokazivale su mu put. Po nekoliko dana nije se pojavijivalo sunce; izgledalo je tada da se nikad neće ni pojaviti, da nikad neće prestati urlik talasa i da će mali čun nestati zauvijek u morskim dubinama.

Ali nije nestao.

Oluje su prolazile, oblaci se povlačili, ponovo se rađalo nasmijano sunce, ponovo su izlazile iz svojih skrovišta ribe da se igraju.

A jednom poslije oluje, kad je zavladala tišina, opazio je na pučini lađu, prvu nakon polaska iz Zaboravljene Zemlje.

„Možda je tamo Pahuljica" — pomislio je. — „Možda mi se sreća ipak nasmijala."

Prilazio je sve bliže lađi.

Lađa se nije micala i Sunčanu se odmah učinilo da je napuštena.

Zaista je bilo tako.

Lađa je stradala u oluji, jedra su joj bila pokidana, jarboli skršeni i sad je lagano lutala morem i lutaće dok ne potone.

PAHULJICU SU UGRABILI VJETROVI

Čuli ste kako se osjećala Pahuljica na jedrenjaku koji je odlazio iz Zaboravljene Zemlje na jug, na obale gdje su ležali veliki gradovi.

Kapetan je imao neobičan plan i nije se uzalud pobrinuo da Pahuljicu zatvore u kabinu i da paze na nju.

Njegov jedrenjak je bio prvi koji je pristao na obali Zaboravljene Zemlje i vratio se. I znao je da će o tome pričati svi mornari, svi kapetani, da čak mnogi neće ni povjerovati. A on će

lako da ih uvjeri, on će ih povesti i pokazati im malu djevojku zlatne kose i reći:

— Našao sam je tamo. Našao sam je i poveo je sa sobom da vas uvjerim.

I znao je još nešto: da će poslije toga još mnogo njih zaželjeti da vide Pahuljicu, da će mnogi za nju ponuditi novac i zlato.

Ponudiće sigurno: bogati trgovci, vlasniei cirkusa, kraljevi. I on će prodati Pahuljicu. Zašto ne?! Kupiće novi jedrenjak i otploviti opet u Zaboravljenu Zemlju da dovede drugu djevojku, da ih dovede mnogo.

Tako je, eto, mislio kapetan.

A Pahuljica?

Ona ni slutila nije kakvu joj sudbinu pripremaju.

Njena tuga je svakim danom postajala sve teža, svaku noć je sanjala o koraljnoj kućici na bijeloj stijeni o proplancima punim cvijeća. I pitala je galebove:

—Da niste iz Zaboravljene Zemlje? Da niste vidjeli mog brata Sunčana?

Ali ne žive svi galebovi u Zaboravljenoj Zemlji. Mnogo je obala, mnogo je mora i mnogo galebova. Teško je među njima bilo naći one iz Zaboravljene Zemlje. Teško — i zato nijedan galeb nije mogao da utješi Pahuljicu.

—Ne poznajemo tu zemlju — odgovarali su joj oni. — Ne poznajemo ni tvoga brata Sunčana.

Pahuljica je bila uporna i često je pitala. Možda će se među galebovima ipak naći jedan koji će umjeti nešto da joj kaže, koji će znati gdje se nalazi Zaboravljena Zemlja i odnijeti tamo njenu poruku.

Mnogi su joj galebovi obećali: „Ako ikad stignemo u

Zaboravljenu Zemlju, potražićemo tvog brata i reći mu da smo te vidjeli."

Pahuljica se stalno nadala da će se nešto dogoditi, da će Sunčan, ili neko drugi, doći na lađu, i pružiti joj pomoć.

Od nade je jedino i živjela.

U kabinu je često dolazio kapetan jedrenjaka i pitao:

—Kako se osjeća mala djevojka iz Zaboravljene Zemlje? Je li prestala da tuguje?

—Nikad neću prestati da tugujem — odgovorila je Pahuljica. — Nikad neću zaboraviti svoju zemlju i pomiriti se s tim da ostanem na tvojoj lađi.

—Ja i ne tražim da ostaneš — zagonetno se smijao kapetan. — Uskoro, možda u prvoj luci, do zvoliću ti da se iskrcaš.

Pahuljica ga nije shvatila. Ali je dobro znala da joj kapetan ne sprema ništa dobro i čim bi napustio njenu kabinu, počinjala je da plače.

Šta joj je drugo preostajaio!

Bez poznanika, bez Sunčana, ona je bila nemoćnija od najmanjeg djeteta.

Pokušavala je da razgovara sa zvijezdama.

One su šutjele.

Pokušavala je da razgovara s vjetrovima.

Vjetrovi su šutjeli.

U predvečerja, kad je, kao nekad na svojoj obali, slušala kako se dozivaju i pjevaju ribe, postajala je još tužnija.

Da je znala za Sunčanov put, sigurno bi se drugačije osjećala.

Ali ko će da joj kaže!

A nije znala još nešto: da su južni vjetrovi doznali za poraz sjevernih vjetrova kod Zaboravljene Zemlje i počeli da im se

rugaju: ,,Vi ste obrukali sve vjetrove. Niste mogli potopiti običan jedrenjak."

—Ni vi ga ne biste mogli potopiti.

—Mi ćemo ga potopiti. Mi ćemo vam pokazati šta možemo.

Tako je jedrenjak plovio u susret novoj opasnosti. Vjetrovi su ga čekali u vodama južnih mora na nepreglednoj pučini, i dočekali su ga.

Začas je nebo postalo tamno, uznemirilo se, zaurlalo i zapjenilo se more. Podigli su se ogromni talasi i pojurili na sve strane, čak do dalekih obala.

Ribe su se žurno spuštale u dubine, tamo gdje je voda bila mirna, gdje nije dopirao zvižduk vjetra.

Oblaci su zatvorili vidik i činilo se da je nad more pala noć.

Na jedrenjaku je dugo odjekivalo zvono i pozivalo na uzbunu. Mornari su se ustrčali po palubi, spuštali jedra čudeći se otkud najednom takvo nevrijeme. Ali kapetan nije bio uznemiren. Ne jedanput je izmakao vjetrovima i olujama, ne jedanput je izveo lađu iz najvećih opasnosti. Bio je uvjeren da mu se nikad ništa ne može dogoditi. Ipak je morao da kaže:

—Ovo nije obično nevrijeme. Izgleda da će dugo trajati i da ćemo se morati teško boriti s njim.

Pokušao je da odredi pravac vjetra i nije uspio. Nije uspio jer su vjerovi navaljivali sa svih strana: s istoka i zapada, i s juga i sjevera, i navaljivali su sve žešće. Talasi su udarali u bokove lađe, zaplju-skivali palubu, a nad vodom među oblacima odjekivala je grmljavina i bljeskale su munje.

Dan se zaista pretvorio u noć.

More se pretvorilo u čeljust strašne životinje, moru je postalo tijesno među obalama. Izgledalo je — preplaviće čitavu zemlju.

—Ovog puta smo propali — govorili su uplašeni mornari. — Kapetan se zbunio, izdaje pogrešne komande.

Vjetrovi su zaista zbunili kapetana, prvi put nakon dugog niza godina što ih je proveo na moru.

—Šta se to sa mnom zbiva? — ljutio se kapetan. — Šta se to uopšte danas zbiva? Vjetrovi su poludjeli, more je poludjelo, nebo je poludjelo. Šta je to?

A svakog časa postajalo je sve strašnije. Vjetrovi su gonili jedrenjak čas na jednu, čas na drugu stranu, talasi su ga podizali visoko prema nebu i bacali nazad u dubinu.

—Šta da radimo? — pitali su mornari.

—Izdržaćemo — odgovarao je kapetan. — Ako ne izdržimo, propali smo.

Tako je prošao cijeli dan.

Tako je prošla i cijela noć.

Vjetrovi su govorili:

—Ovo je zaista čudna lađa. Druga bi odavno potonula, druga ne bi izdržala ni pola dana.

Čak su se i oni bili zamorili, čak su pomišljali da napuste bitku.

Zar će pustiti lađu da im umakne?

Zar će se povući pobijeđeni kao i sjeverni vjetrovi?

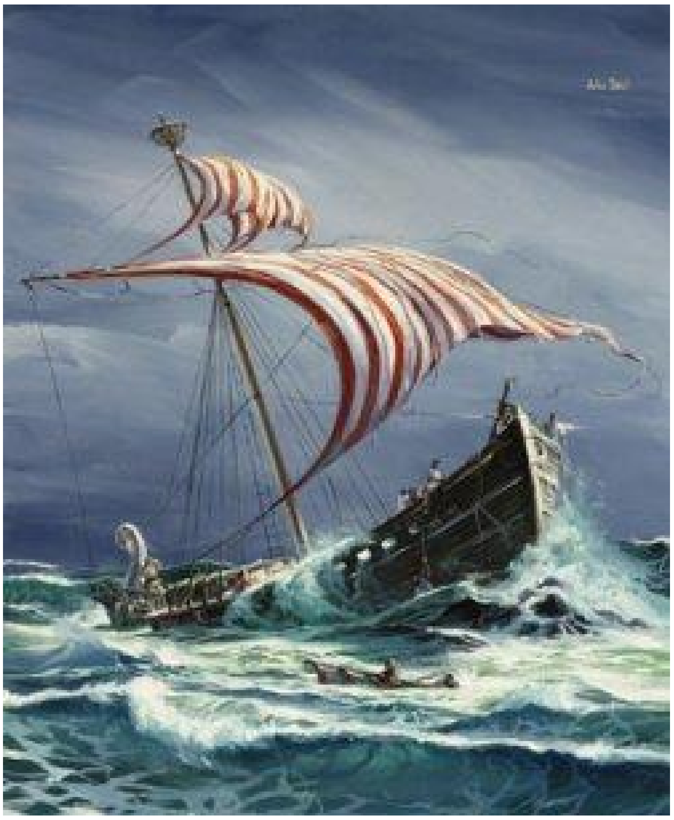
I navaljivali su novom snagom ne dozvoljavajući posadi lađe da se odmori i da se pribere.

Kapetan je u početku mislio da je neočekivano upao u vrtlog vjetrova i nadao se da će brzo probiti obruč i izvući lađu. A kad je novi dan smijenio noć i nije donio nikakve promjene, postalo mu je jasno da se prevario. Tek tada je počeo da ga hvata strah, a morao je da hrabri mornare, koji su sve češće uzvikivali:

—Potonućemo!

A neki su govorili:

—Ovo je zbog male djevojke. Vjetrovi su njeni prijatelji, oni nas progone, oni nas više neće pustiti.

Kapetan je slušao i rekao:

—Možda imate pravo. Zamoliću Pahuljicu da porazgovara sa vjetrovima, da ih umiri.

Odmah se spustio u njenu kabinu.

—Ako nam ti ne pomogneš, izgubljeni smo — rekao je.

—Ne znam kako da vam pomognem.

—Vjetrovi su tvoji prijatelji, porazgovaraj s njima, zamoli ih da se povuku.

—Neće me poslušati. Zašto bi me poslušali?

—Pokušaj. Ako nam pomogneš, promijeniću pravac plovidbe i vratiću te u Zaboravljenu Zemlju.

—Dobro, — pristala je Pahuljica — pokušaću.

Izašla je na palubu s kapetanom i tek tu vidjela

kakva se strašna bitka vodi. Oko nje su se sa svih strana okupili preplašeni mornari i počeli da mole:

—Pomozi nam! Ti si jedina koja nam možeš pomoći.

Pahuljici je bilo žao mornara, podigla je ruku i uzviknula:

—Čujte, vjetrovi! Stanite, vjetrovi.

U tutnju talasa, u grmljavini, njen glas se jedva čuo.

Vjetrovi se nisu zaustavili, nisu joj odgovorili.

Mornari su čekali.

A onda se dogodilo nešto što ih je potpuno zbunilo i uplašilo. Vjetrovi su zgrabili Pahuljicu i odnijeli je sa palube jedrenjaka.

Kuda? — to niko nije znao!

Zašto? — to niko nije znao!

Mornari nisu vidjeli da je pala u more. Ali su vidjeli da su talasi postali još veći, nebo još tamnije. Tada su bili potpuno uvjereni da su ih vjetrovi progonili zbog male Pahuljice.

—A sad? — pitali su. — Hoće li sad prestati da nam se svete? Pahuljicu su odnijeli, možda će se smiriti.

Uzalud su se nadali. Vjetrovi nisu prestali da gone jedrenjak, i kapetan je naredio da se spuštaju u vodu čamci za spasavanje.

Izgubio je bitku i ostala mu je još jedina nada da će negdje naići na obalu, na tvrdu zemlju i naći zaklon od vjetrova. Kad su se čamci otisli na pučinu, okrenuo se da još jednom vidi jedrenjak i nije mogao da ne kaže:

—Ovakvu lađu više nikađa neću imati. A ako je i budem imao, nikada neću pokušati da se usidrim na obali Zaboravljene Zemlje. Ona mi je donijela nesreću.

Vjetrovi su konačno mogli da se smire. Dozivali su se po morskoj pučini, sakupljali se i odlučili da ne potope lađu, da je puste nek plovi pučinom dok sama ne potone. Odmah iza toga

povukli su se da predahnu. Na moru je, kao poslije velike bitke, na stalo zatišje. Presjtali su da urliču talasi, razmakli su se oblaci i pojavilo se sunce. Podigle su se opet iz tamnih dubina ribe, poletjele su iznad obala ptice, ohrabrili se pomorci zatečeni na otvorenim morima i u lukama.

— Prošlo je strašno nevrijeme! — javljali su mornari s brodova i stražari sa svjetionika. — More je opet mirno. Plovidba sigurna.

Zaista je bilo tako. Umorili su se vjetrovi, istrošili snagu i zaključili da zadugo ne poduzimaju nove pohode.

MEĐU PATULJCIMA DIVLJACIMA

Čim se približio jedrenjaku, Sunčanu nije bilo teško da ga prepozna. Prema opisu to je mogao biti samo onaj jedrenjak koji se usidrio na obali Zaboravljene Zemlje i odnio Pahuljicu. Na boku je imao oznaku: crnog galeba koji leprša nad vodom i drži u kljunu ulovljenu ribu.

Ostalo mu je još da se uvjeri je li jedrenjak prazan ili nije.

Ali nije dospio. Kao da je upravo čekao da se Sunčan pojavi, jedrenjak je naglo počeo da tone. Zapljusnuli su ga talasi i začas je nestao u tamnoj dubini.

Vjetrovi su konačno mogli biti zadovoljni.

Sunčan je dugo posmatrao ustalasanu vodu i mislio o Pahuljici.

Pitao je ribe. One su mu rekle: — U more nije potonula. Možda su je sa sobom odveli mornari.

Ako ribe ne znaju — ko mu onda može reći? Ostale su još samo zvijezde. I one su mu, kad je pao mrak, zaista rekle:

—Tvoju sestru su odnijeli južni vjetrovi u olujni zamak.

—A gdje se nalazi taj zamak? — pitao je Sunčan.

—Na otoku, usred mora. Ako budeš tražio, naći ćeš ga. Ako želiš da oslobodiš Pahuljicu, moraš nadmudriti južne vjetrove.
Zvijezde mu više ništa nisu kazale. Sunčan je opet morao da se pita: kuda, na koju stranu svijeta da krene. Na moru nema putokaza.

—Ako sam našao jedrenjak na okeanu, naći ću i olujni zamak — zaključio je on. — Važno je da Pahuljica živi.

Njegov čun je opet zaplovio pučinom. Opet su počeli da se nižu dani i noći, opet je morao da dokazuje koliko je strpljiv, koliko hrabar.

Zaustavljao se na nepoznatim obalama, penjao se na kamene vrhove pustih ostrva i svuda pitao ribe i galebove:

—Znate li mi kazati gdje se nalazi olujni zamak?

—Ne znamo — dobivao je uvijek isti odgovor. — Nismo čuli ni da postoji takav zamak.

—Postoji! — tvrdio je Sunčan. — Ja ga moram naći.

On je vjerovao zvijezdama i nastavljao je put — morima po kojim nikad nisu plovili brodovi, kroz predjele vječnih magli i vječitih kiša. Često nije mogao da razlikuje dan od noći, često se pitao dokle će tako lutati.

Konačno —stigao je u krajeve tropskoga sunca, u zemlje pokrivene prašumom, u zavičaj majmuna, papagaja i čudnog svijeta, o kome nikad ni čuo ni sanjao nije.

Pokušao je da razgovara sa majmunima, da od njih dozna gdje se on to nalazi. A majmuni su se samo smijali i sa grana gađali ga ljuskama kokosovih oraha, grozdovima banana. Ponekad su se spuštali na zemlju, opkoljavali ga sa svih strana i pokušavali da

ga zarobe. Sunčan je morao da se dohvata mača, da se brani i nagoni u bijeg tu neobičnu vojsku drekavaca.

Svuda — gdje god bi pristao, čekali su ga susreti s neobičnim stanovnicima divljih obala. A morao je da se zaustavlja, da traži hranu i vodu, da pita za olujni zamak. Možda se baš tu, na jugu, nalazilo ostrvo o kome su govorile zvijezde. Možda će ga poslužiti sreća.

Sunčan je bio prvi putnik iz Zaboravljene Zemlje koji je stigao na jug. On je prvi vidio majmune i papagaje, prvi slušao riku krvožednih lavova. I često se pitao:

—Zive li i ovdje patuljci? Ako žive, možda oni znaju gdje se nalazi olujni zamak.

Tražio ih je po obalama, po kamenim pećinama pored mora, tražio u prašumama i u krunama drveća.

Ali patuljaka nije bilo.

Ne — prevario sam vas.

Pojavili su se iznenada, kad ih Sunčan nije očekivao, izašli su iz šume na obalu i opkolili ga dok je spavao. Naoružani kopljima i kamenim sjekiricama, spretni i brzi kao majmuni, ličili su na prave divijake.

Dugo su zatvarali krug oko Sunčana dogovarajući se pokretima ruku i glasovima, koji su ličili na ptičije, dugo im je trebalo da se odluče da priđu sasvim blizu. Uzeli su mu luk i strijele i tek tada, smatrajući da je razoružan i bezopasan, počeli da viču.

Sunčan se probudio, ali nije mogao brzo da se snađe. Čim je pokušao da se podigne, patuljci su mu oštrim vrhovima svojih kopalja stavili do znanja da je zarobljen.

—Da se ne šalite? — upitao je začuđeno Sunčan. — Ili želite

da oprobate oštricu moga mača?

Nije bilo odgovora.

Patuljci nisu bili ljubazni. Da su mu kojim slučajem oduzeli mač, kao što su mu oduzeli luk i strijele, ko zna kako bi Sunčan prošao. Ali s mačem, kojim se mogao svakog časa poslužiti, on se osjećao sasvim sigurno i pustio je da vidi šta će patuljci divljaci poduzeti.

—Ustani! — naredili su mu — i pođi s nama.

—Kuda? -— upitao je Sunčan.

—Vidjećeš! Ti si naš zarobljenik, ne smiješ ništa da pitaš.

Sunčan je pošao s nadom da će od patuljaka, kad se smire i doznaju zašto putuje morima, saznati nešto o olujnom zamku. Nije se bojao jer je lako mogao da se obračuna i s čitavom vojskom divljaka.

Vodili su ga ispod drveća, od čijih se krošanja nije vidjelo nebo — do poljane na kojoj su bile podignute kolibice, a u sredini gorjela vatra.

Čim su opazili zarobljenika, istrčali su iz kolibice mnogobrojni patuljci, počeli da viču, da igraju, da plješću rukama.

—Hoćemo li ga odmah na vatru? — pitali su.

Sunčan je tek tada shvatio da se nalazi među pravim divljacima, ali je ostao miran i pustio da ga odvedu pred najveću kolibu, iz koje se izvukao patuljak čudna izgleda. Imao je na glavi kapu napravljenu od najraznovrsnijeg ptičijeg perja, poskakivao je u hodu, govorio nešto što ni Sunčan, a očito ni patuljci nisu razumjeli.

Na poljani je prestala graja, svi okupljeni patuljci su

povikivali:

—Dolazi veliki vrač!

To je dakle, bio onaj koji je trebalo da odluči o Sunčanovoj sudbini, kome su se bez pogovora pokoravali patuljci.

Vrač je dugo, poput grabljivice ptice, kružio oko Sunčana, doticao ga rukama, zavirivao mu u lice i bez prestanka nešto govorio.

Sunčanu je bila smiješna ta igra, ali je odlučio da izdrži i nije učinio nijedan pokret kojim bi rasrdio vrača. Čekao je da se vrač smiri, da ga nešto zapita. Vraču se nije žurilo i tek kad se umorio, prestao je da igra i upitao je Sunčana:

—Ko si i zašto si došao ovamo?

—Ja sam Sunčan iz Zaboravljene Zemlje — odgovorio je mirno Sunčan.

—Ja nisam čuo za tvoju zemlju. Ti moraš umrijeti. Još danas

prije mraka.

—Budalo! — uzviknuo je Sunčan. — Nisam prebrodio tolika mora da mi ti sudiš.

—Umrijećeš! Što ja kažem, mora biti izvršeno.

Prije nego što je Sunčan uspio da mu odgovori,
vrač je razmahnuo rukama i doviknuo patuljcima:

—Uzmite ga i naložite,dobru vatru.

Kao da su samo to čekali, patuljci su ponovo podigli graju, opkolili Sunčana.

—Vidim da niste gostoprimljivi — rekao je Sunčan. — I žao mi je što ću morati da vam pokažem kakav mač imam.

I vatreni mač je planuo. Čim su se prosule blještave zvijezde, čim se prolomio zvižduk, obamrli su od straha patuljci i kao snoplje popadali po zemlji.

Vrač je pobjegao u svoju kolibu očekujući da će Sunčan pojuriti za njim.

Ali Sunčanu takva pomisao nije bila ni na kraj pameti. Vratio je svoj mač u korice i viknuo:

—Ustanite, patuljci. Ja sam vaš brat i nisam došao da vam donesem nesreću, došao sam da vam ponudim prijateljstvo.

Dugo je trebalo da se patuljci oslobode straha. Dugo je trebalo dok su se podigli sa zemlje i vidjeli da im ne prijeti nikakva opasnost. Mnogi su žurno izmakli s poljane, sakrili se iza kolibica, a oni koji su ostali vratili su Sunčanu luk sa strijelama i rekli:

—Ako si došao od najvećeg vrača, ako si njegov sin, mi te se pokoravamo.

—Nisam sin velikog vrača. Došao sam iz Zaboravljene Zemlje i tražim olujni zamak. Ako znate gdje se nalazi, kažite mi.

Patuljci su se smirili, ali nisu ništa umjeli da mu kažu.

—Naš vrač zna gdje se nalazi taj zamak — povikali su. — On sve zna.

Sunčan se nasmijao.

On nije vjerovao da vrač zna gdje se nalazi olujni zamak pa ipak je zatražio da ga pozovu.

Uplašeni vrač se pojavio na vratima kolibe bez kape od ptičijeg perja i odmah pao na zemlju vičući:

—Budi milostiv, nemoj me ubiti.

—Ustani! — naredio mu je Sunčan. — Kaži jesi li čuo za olujni zamak!

—Ja sam običan vrač, mali vrač. Nisam ništa čuo.

—Znao sam to, ali nek i patuljci sad čuju kakav si neznalica, nek se uvjere koliko si ih puta prevario.

To je bilo dovoljno da patuljci izgube strahopoštovanje prema vraču, da navale na njega sa svih strana.

—Ti nisi dobar vrač — zavikali su mu. — Ti moraš da umreš.

Sunčan je morao da brani nesrećnog vrača.

—Ostavite ga, nek živi — rekao je. — Ali ga nemojte više slušati i nemojte ga hraniti i pojiti kao dosad. Nek ide u lov kao i vi, nek se sam brine o sebi. Takva kazna će mu biti dovoljna.

Patuljci su nerado odustali od svog divljačkog nauma, ali nisu smjeli da se suprotstave Sunčanu, bojali su se da opet ne potegne vatreni mač.

Vrač se žurno povukao u kolibu i sakrio tamo.

Sunčan nije imao više šta da traži među patuljcima. Rekao im je da odlazi i počeo da se oprašta.

Oni nisu htjeli da ga puste. Dugo su ga molili da ostane, a zatim su mu donijeli darove — sve što su mislili da je

najdragocjenije u njihovim kolibama. Ispratili su ga do obale i sačekali da se mali čun otisne na pučinu.

Dugo su mahali kopljima.

Dugo su pljeskali rukama.

Vikali!

Jesu li se radovali što je Sunčan otplovio?

Vjerovatno — da!

U njegovim se rukama nalazio vatreni mač, i patuljci su bili i dalje uvjereni da ih je posjetio sin najvećeg vrača. Otada su slavili taj dan kao praznik. Očekivali su da će se Sunčan jednog takvoga dana pojaviti, pa su mu svake godine pripremali najljepše darove.

A Sunčanu nije bilo ni na kraj pameti da se vrati među patuljke divljake. Njega su morile druge brige i na drugu stranu vodili daleki morski putevi.

U OLUJNOM ZAMKU

Da zvijezde nisu prevarile Sunčana?

Ne!

Pahuljicu su zaista odnijeli južni vjetrovi u svoj zamak na pustom otoku. A kakav je bio taj zamak i kad je sagrađen, ne zna se sasvim pouzdano. Ali nešto se ipak zna: da su se nekad na tom otoku podizale samo ogromne stijene i da su ponekad navraćali oblaci da se odmore. I ničeg više nije bilo. Kamen, a okolo — voda. Nije bilo ničeg dok vjetrovi nisu odlučili da se tu nastane. Tek tada počele su na otoku da se događaju čudne stvari. Vjetrovi su počeli da podižu svoj zamak. Pozvali su u pomoć munje i gromove da im klešu i razbijaju stijene, pozvali su morsku vodu da i ona učini šta može. Počelo je da se radi bez prestanka.

Sijevale su munje, pucali gromovi, udarali u stijene mrki i snažni morski talasi.

Koliko je sve to trajalo — niko nam neće moći tačno reći.

Možda hiljadu godina, možda mnogo, mnogo više. Ali to nije ni važno. Važno je da je otok izmijenio izgled, da su vjetrovi postigli ono što su željeli. Napravljeni su vodoskoci kakve ne bi mogla sagraditi ruka nijednog majstora na svijetu, zasađeni su vrtovi — sjemenom najljepšeg cvijeća i tropskog drveća. A kad je sve bilo gotovo, vjetrovi su dotjerali oblake i na kamene temelje postavili zidove. Sagradili su visoke tornjeve od samih oblaka, sagradili sobe i velike sale, sagradili sve što im je bilo potrebno. Zatim su se uselili. Tu su se odmarali, odatle su polazili na daleke puteve, tu su se zabavljali s munjama i gromovima, tu su padale odluke o velikim morskim olujama.

U širokom pasu oko otoka more nikad nije bilo mirno.

Pomorci su dobro poznavali taj kraj i nisu zalazili u vode oko otoka, jer su znali: ako zađu, neće se više vratiti.

Vjetrovi su dobro čuvali svoj zamak od nepoželjnih gostiju, vjetrovi su bili moćni. Kad su donijeli Pahuljicu, rekli su joj:

—Ne očekuj da ćeš odavde otići. Biće ti lijepo, ali znaj da ovamo ne dolazi niko osim vjetrova i da nikad niko neće ni doći.

Pahuljici je postalo jasno da su joj konačno zatvoreni svi putevi za povratak. U olujnom zamku, među divljim vjetrovima, ona se osjećala potpuno izgubljenom i mislila je da više neće vidjeti ni Sunčana ni svoju zemlju.

Zar će zaista čitav život morati da provede u tom čudnom, prokletom zamku?

Izgledalo je — da!

Ipak, bila je slobodnija nego na jedrenjaku. Mogla je da se kreće po otoku, da sjedi na obali i da sluša kako šume talasi i kako na mjesečini pjevaju ribe.

Ponekad, samo ponekad, zaustavljali su se na stijenama galebovi da predahnu i prikupe snagu za dalji let. Pahuljica ih je pitala:

—Kažite mi, galebovi, da niste doletjeli iz Zaboravljene Zemlje?

—Nismo — odgovorili su joj. — Mi ne znamo za tu zemlju.

Pahuljica je gubila nadu da će ikad doletjeti galeb iz njene

zemlje, da će po njemu moći poslati poruku svom bratu Sunčanu.

Uvijek kad su galebovi padali na obalu, ona ih je hranila, pričala s njima o morima i dalekim letovima, a naveče im je, kao nekad u Zaboravljenoj Zemlji, pjevala pjesme. Galebovi su osjetili da im je Pahuljica prijatelj, rado su slušali njene pjesme i dolazili sve češće. Dolazili su oni koji su već jednom bili, dolazili su oni koji su čuli za malu djevojku u olujnom zamku. Kad su odlazili, bili su zadovoljni i svuda gdje su stizali pričali su priču o Pahuljici, svuda su govorili:

—Galebovi nemaju većeg prijatelja od male Pahuljice.

Ali galebovi nisu mogli da ne primijete tugu u očima male djevojke. I jednom kad su se iskupili na kamenoj obali, jednom kad je Pahuljica završila pjesmu, rekli su:

—Odlučili smo da odletimo do tvoje zemlje. Ima nas mladih. Ima nas snažnih. Mnogi se mogu pouzdati u svoja krila. Kaži nam samo gdje se nalazi ta zemlja.

—Daleko odavde! Daleko na sjeveru, preko mora.

—Ništa nije daleko, ništa nemoguće! Govori...

—Tamo živi moj brat Sunčan. U maloj kućici od crvenih koralja, na visokoj bijeloj hridini, neće ga biti teško naći.

—Naći ćemo ga. Ako je živ, sigurno ćemo ga naći.

—Kažite mu ovako: tvoja sestra Pahuljica se nalazi nasred mora u olujnom zamku. Ako želiš da joj pomogneš, kreni iz Zaboravljene Zemlje, ona te čeka.

—To je sve? — upitali su galebovi.

—To je sve što tražim od vas.

Galebovi nisu više ništa čekali. Iz jata su se izdvojili najsnažniji, najbrži i najhrabriji. Poletjeli su odmah iznad zamka; iznad mora, na sjever, tamo gdje se nalazila Zaboravljena Zemlja.

Pahuljica ih je ispratila pogledom i ostala da čeka s velikom nadom u srcu.

Nikad joj dani nisu bili duži, nikad noći nemirnije. Bez prestanka je mislila o galebovima koji su odletjeli, bez prestanka se pitala: hoće li imati snage da pređu more, hoće li naći Zaboravljenu Zemlju?

Oni su, zaista, bili njena jedina i posljednja nada. Svaki put kad bi čula poznati galebov krik nad obalom, zamirala je od strepnje: kakvu će vijest čuti? Istrčavala je iz zamka i pitala:

—Jesu li se vratili galebovi iz Zaboravljene Zemlje?

—Ne, nisu se još vratili.

Pahuljica je postajala sve nestrpljivija. Nije znala koliko je udaljena Zaboravljena Zemlja, pa je čak pomišljala da su galebovi zalutali, da su se predomislili i vratili, ali da nisu htjeli da se pojave na obali ispod olujnog zamka.

Nije imala pravo. Trebalo ih je čekati, čekati dugo.

Pojavili su se jedne zvjezdane večeri, umorno pali na stijene i pozvali Pahuljicu.

—Našli smo tvoju zemlju — rekli su joj.

—A Sunčana? — upitala je uznemirena Pahuljica.

—Njega nismo našli. On je davno, davno krenuo preko mora da tebe traži.

—I niste čuli gdje se sad nalazi?

—Niko nam nije mogao kazati ništa o njemu. Niko ga iz Zaboravljene Zemlje nije kasnije vidio.

—Znaia sam da moj brat ima veliko srce — uzdahnula je Pahuljica. — Ali on ne zna da se nalazim u olujnom zamku i nikada me neće naći. Lutaće uzalud i na kraju će morati da se vrati u Zaboravljenu Zemlju. A ja ću čitavog života ostati ovdje,

među vjetrovima.

—Mi ćemo ti opet pomoći — rekli su joj galebovi. — Tražićemo tvog brata po morima i kad ga nađemo, kazaćemo mu gdje se nalaziš. Pusti nas samo da se malo odmorimo, a zatim ćemo poletjeti na sve strane i obavijestićemo sve galebove: da obilaze mora i obale, da bdiju nad svima prolazima dok se Sunčan ne pojavi.

—Hvala vam — progovorila je Pahuljica. — Takve prijatelje neću više nikad steći.

—Ni mi nemamo mnogo takvih prijatelja kao što si ti. I ništa nam neće biti teško, samo da tebi pomognemo.

—Hvala vam još jednom za ono što ste već učinili i što ćete učiniti. Ako ikad stignem u Zaboravljenu Zemlju, pozvaću vas u goste na obalu kakva ne postoji nigdje na svijetu.

Galebovi su se odmarali čitavu noć. U osvit zore su poletjeli na razne strane.

Pahuljica ih je opet ispratila.

Kad su zamukli njihovi krici, dugo je sjedjela na stijeni i plakala. Prvi put otkako je napustila Zaboravljenu Zemlju, plakala je od sreće, uvjerena da će galebovi naći Sunčana i da će se zajedno s njim vratiti u svoju crvenu kućicu od koralja.

Od toga dana počela je da se gasi tuga u njenim očima, postala je vesela kao dijete.

Da je imala s kim, igrala bi se. Da je imala s kim, pričala bi bez prestanka o bratu Sunčanu i o Zaboravljenoj Zemlji.

Ali u olujnom zamku nije bilo nikog osim vjetrova. A oni nisu smjeli ništa da saznaju.

Radost male Pahuljice nije ipak mogla da bude stalna. Mučile su je strepnje: da se Sunčanu nije dogodila nesreća, da se nije

izgubio u olujama, na pustome moru? Često, u noći, kad bi zatvorila oči, pojavljivale su se pred njom čudne slike. Vidjela je kako iz morskih dubina izlaze ogromne ribe i nasrću na Sunčana, koji se brani. Ribe su velike, ima ih mnogo i Sunčan neće moći da ih odbije, one će ga odvući u crne dubine.

Pahuljica bi naglo otvaraia oči i kriknula:

—Ne!

Samo su zidovi od oblaka mogli da čuju njen krik. Ali zidovi su bili nijemi i nisu mogli da joj šapnu nijednu utješnu riječ.

Dani joj nisu bili tako teški kao noći.

Danju je sjedela na obali i nije skidala pogled s beskrajne morske pučine, očekujući da se odnekud pojave galebovi ili mali Sunčanov čun.

A u to isto vrijeme na svima obalama, na svima morima vladala je među galebovima uzbuna. Širila se priča o Pahuljici i o Sunčanu, jurila su na sve strane bijela jata da pronađu Sunčana i da ga dovedu u olujni zamak.

Čudili su se mornari na brodovima, čudili su se stražari na svjetionicima i pitali se:

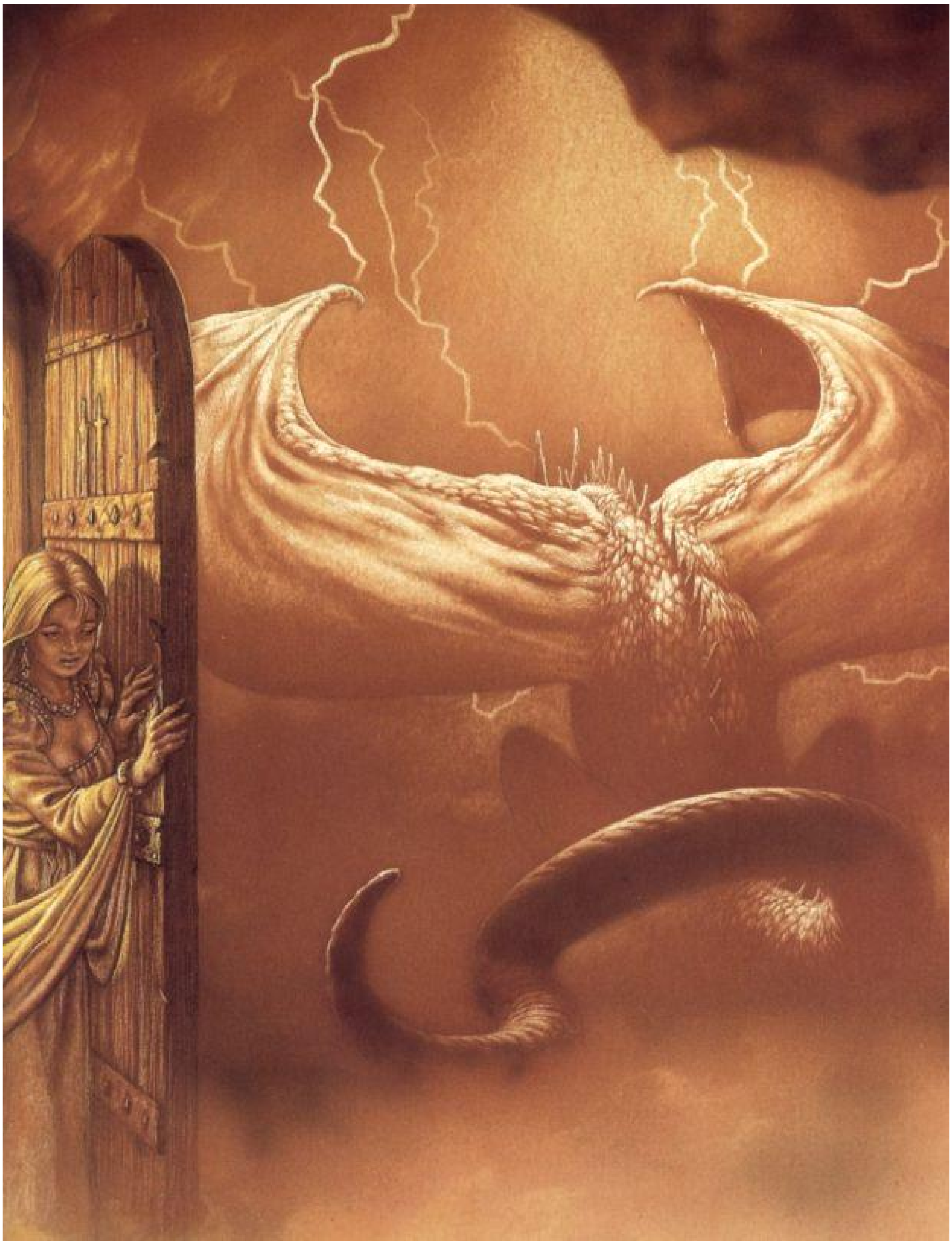
—Kud jure toliki galebovi kad je nebo čisto, kad vjetrova nema?

Imali su mnogo razloga da se čude. Galebovi se nisu smirivali i letjeli su tamo kud nikad ranije nisu letjeli.

Pahuljici su često odlazili njihovi glasnici i govorili joj:

—Budi strpljiva. Nismo još našli tvog brata, ali ćemo ga naći.

—Galebovi su tješili Pahuljicu. Vrijeme je prolazilo i Pahuljica je sve češće pomišljala da se Sunčanu dogodila nesreća. Tuga je počela ponovo da gasi sjaj u njenim očima i osmijeh na licu. Ne jedanput, ustajala je usred noći, odlazila na obalu i tamo,

nepomična kao kip, dočekivala zoru. Ponekad bi joj se činilo da iz tame kroz šum talasa čuje Sunčanov glas, ali varka nije trajala dugo i ona je poslije toga postajala još tužnija.

—Ko zna je li Sunčan živ? — govorila je ona.

— Ko zna nije li i njemu samom potrebna pomoć?

Trebalo je izdržati.

Pahuljica je bila mala, slaba djevojka i ko zna —da li od brige ili nečeg drugog, naglo se razboljela.

Prestala je da odlazi na obalu, da dočekuje i hrani

galebove i slutila je skoru smrt.

Zabrinuli su se galebovi pa su svakoga dana i svake noći dolijetali u olujni zamak, u njenu sobu, i pokušavali da je utješe.

Pahuljica je postajala sve slabija.

Njena jedina želja bila je još: da vidi Sunčana, da se oprosti s njim. Ali on nije dolazio, galebovi su ga uzaludno tražili.

Pahuljica se konačno pomirila s mišlju da neće dočekati Sunčana. I umrla bi sigurno jedne večeri kad je sjao mjesec, kad su pored obale pjevale ribe, da u sobu nije dojurio zamoreni galeb i uzviknuo:

—Našli smo tvog brata Sunčana.

Pahuljica nije imala snage da se podigne, da progovori. Samo su niz njene blijede obraze potekle suze.

TVRDAVA NAD IZVOROM RIJEKE

Vi, koji čitate ovu knjigu, očekujete sigurno nastavak priče o Sunčanu i Pahuljici. Lijepo je to, ali ja vas moram zamoliti da malo pričekate.

Vi sad pitate:

—Zašto?

Imam odgovor:

—Zato što moram da vam kažem kome sam i gdje sam prvi put pričao o Sunčanu i Pahuljici.

Vi se sad, čini mi se, bojite da će vam pričanje postati dosadno. A ja vas unaprijed uvjeravam da neće ako je ono što ste već pročitali bilo zanimljivo. Jer sve što sad namjeravam da ispričam nije bez veze s onim što ste prethodno saznali o Sunčanu i Pahuljici.

Dakle, počnimo!

Ne treba vas, nadam se, uvjeravati da sam i ja bio kao vi, dječak. Istina, bilo je to davno, ali šta mari — ono što je bilo ne može se izbrisati. Volio sam igru, imao sam dobre prijatelje i priznajem: nisam poslije završenog predavanja u školi dolazio kući na vrijeme. Zadržavao sam se u vrbacima pored rijeke, lovio ribu i plivao s drugovima do usamljenog otočića gdje smo napravili kućicu od vrbova pruća i u kojoj smo čuvali naše najdragocjenije stvari. Ali najčešće i najradije posjećivao sam staru tvrđavu na brdu ispod koga je izvirala naša rijeka.

Da ne bi bilo zabune, moram vam odmah kazati: živio sam u selu, ispod planine kojoj se nije mogao sagledati kraj. I još nešto: otišao sam iz sela rano, kad sam završio osnovnu školu, i nisam imao prilike da se ponovo vratim tamo punih petnaest godina.

Mnogo, zar ne?

Ipak — bolje ikad nego nikad, kaže poslovica, a i ja sam tako nešto kazao kad sam se ponovo, jednog dana, našao u selu.

Razumije se da više nisam bio dječak.

Pokušao sam najprije da pronađem stare prijatelje. Mnoge nisam našao. Otišli su, kao i ja, u svijet i nisu se više vraćali.

— Pa šta? — rekao sam — morao sam računati da ih neću naći, jer ni oni nisu više dječaci.

Priznaću, nisam bio ravnodušan što ih nisam našao i nisam mogao da se otmem osjećanju tuge.

Ali — u selu je ipak ostalo nešto. Ostale su uspomene, ostala su mjesta koja smo toliko voljeli: rijeka, tvrđava na brdu, svijetle poljane pod planinom. Odlučio sam odmah da obiđem ta mjesta, da vidim igraju li se tamo dječaci kao što smo se igrali moji vršnjaci i ja.

Nisam dugo razmišljao kuda najprije da odem. Tvrđava na brdu me uvijek najviše privlačila pa se tako dogodilo i ovoga puta.

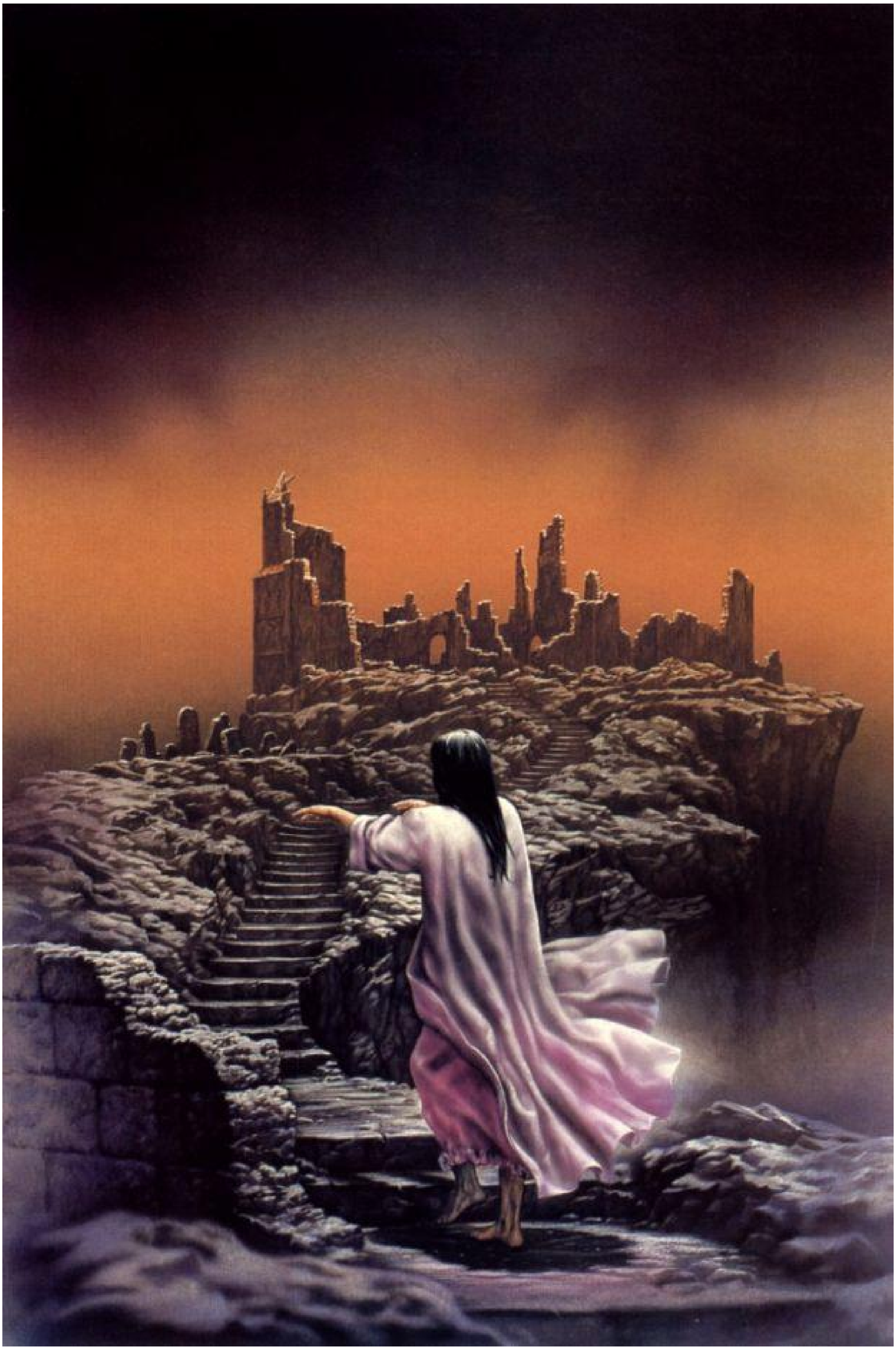
Tvrđava!

Zar samo ime ne kazuje koliko se tajni krije u njoj za nas dječake? Priznajte i vi, koji čitate ove retke, da biste rado zavirili tamo i pokušali da se popnete na visoke bedeme. Priznajte unaprijed, jer ja znam pouzdano da sva djeca vole da zaviruju tamo gdje se kriju nepoznate i tajanstvene stvari.

Ja sam već priznao.

Kad sam bio dječak, ništa na svijetu me nije više privlačilo od stare tvrđave. Odlazio sam tamo u svako doba dana i nikad mi nije bilo dosadno. I ne samo ja — odlazili su svi dječaci iz moga sela.

Oronula kao starica, oljuštena vjetrovima i olujama, naša tvrđava je odavno postala prebivalište čavki, sova i slijepih miševa. Ali šta to mari? Još uvijek su se njene kule stražare

zasijecale visoko u nebo, još uvijek su postojali bedemi za topove, tamnica i presahli bunar. Pod zemljom su se nalazile prostorije do kojih se dolazilo tajnim hodnicima i u koje odavno niko nije zavirio.

Znali smo da negdje postoji ulaz u to podzemlje. Da se negdje nalaze tajna vrata. Ali gdje? — to nismo znali i uzalud smo lutali oko zidina, kopali zemlju i kuckali po kamenju. Tajna podzemlja ostala je za nas nepoznata, a upravo tamo (tako su svi govorili) nalazilo se ono što je bilo najinteresantnije i najdragocjenije u tvrđavi: gvozdeni oklopi, koplja, lukovi i strijele, puške i mačevi. Pa zamislite sad kakva bi to bila sreća — zaviriti tamo! Naoružali bismo se do zuba i spustili u selo kao što su se nekada davno, davno spuštali ratnici iz tvrđave,

Ali to nije sve. Pričalo se da u podzemlju žive patuljci i da samo noću, kad zablista mjesec, izlaze na bedeme.

Pričalo se mnogo. A mi nismo mogli da pronađemo tajna vrata, uzaludni su bili svi naši pokušaji.

I još nešto: nismo mogli da se popnemo na bedeme tvrđave. Kamene stepenice su bile porušene i do bedema se moglo popeti samo uz okomite zidove.

A ko će da napravi takav podvig?

Svi smo pokušavali i svi odustajali osim Jelena, dječaka koji će odsad biti glavni junak ove priče o tvrđavi. On je jedini uspio da se popne, i ne samo jedanput, penjao se često, sjedio na bedemima i zavirivao u kule stražare. A nama je pričao da se sa bedema, tamo preko planine, vidi more i bijela lađa koja vječno plovi po moru.

Mi smo vjerovali. Mi smo sve vjerovali jer je Jelen bio najsmioniji među nama, jer je zaista bilo malo takvih dječaka kao što je bio on.

U svakoj igri Jelen je bio prvi. Umio je da jaše na golom konju, da pliva kao riba i da pjeva tako lijepo da su se ljudi zaustavljali kad bi čuli njegov glas.

— Ima slavujevo grlo — govorili su. — Kad naraste, u čitavom kraju neće biti takvog pjevača.

Jelen je najradije pjevao na obali rijeke, naveče, dok se u vodi kupao mjesec i umivale zvijezde.

Jelen je umio da pjeva i volio je da pjeva.

Mi smo ga rado slušali.

Ponekad, samo ponekad, bio je nezadovoljan i govorio nam je:

— Nemam više šta da pjevam. Dosadno je uvijek ponavljati iste pjesme. Dosadno je i živjeti stalno u jednom mjestu. Poći ću jednom niz rijeku da vidim gdje nestaje ova voda, da čujem nove pjesme i da se onda vratim u selo.

Mi smo dobro poznavali Jelena i ne bi nas iznenadilo da je ostvario svoju namjeru. On nas je uvijek nečim iznenađivao: ili bi donio iz šume malog zeca ili pticu, ili bi otkrio negdje kakvo tajanstveno mjesto i vodio nas da nam ga pokaže.

Ali sve što je dotad činio, postalo je sitno kad je uspio da se popne na bedem tvrđave. To mu je konačno učvrstilo dugotrajnu slavu među dječacima.

Jelen se osjećao u tvrđavi kao kod kuće.

Poznavao je sve njene kutke, sve do čega se moglo stići. Samo tajna vrata za podzemlje ni on nije mogao pronaći.

Rekao sam već o svojoj odluci da najprije posjetim staru tvrđavu.

I evo, ja se već penjem uz brdo, istom onom stazom kojom sam se prije toliko godina penjao, i čini mi se da ću tamo, u tvrđavi, naći Jelena kako juri oko zidina ili pjeva na visokom bedemu. Da ću sresti još mnogo dječaka, starih poznanika i prijatelja. Ali — to su bile samo moje želje.

Tvrđava je bila pusta. Iznad kula stražara vijala su se jata

čavki, a sa proplanaka na rubu borove šume mirisao je divlji pelin.

U tvrđavi se nije ništa izmijenilo. Samo više nije bilo mojih drugova, dječaka.

Ali — šta je to?

Ja sam se prevario. Dok sam posmatrao tvrđavu, čuo sam glasove. Prave dječje glasove.

Ili mi se, možda, pričinilo?

Ne! To su ipak bili pravi, pravcati dječji glasovi. To su se u tvrđavi igrali dječaci i nisam morao dugo čekati da se oni pojave.

Kad su me primijetili, zastali su, okupili se u grupu.

—Dođite — pozvao sam ih. — Dođite bliže da se upoznamo.

Prišli su.

Jedan od njih, dječak crne kose i živih pokreta, upitao me:

—Ko ste vi?

—Pisac! — odgovorio sam — ali sam nekad često dolazio u ovu tvrđavu, imao dobre prijatelje i igrao se s njima oko ovih zidova.

Crnokosi dječak me je po nečem podsjećao na Jelena. Imao je oštar pogled. Pomislio sam odmah da je vođa male grupe. I nisam se prevario.

—Jeste li ikad pokušali da se popnete na bedem tvrđave? — upitao me.

—Pokušavao sam mnogo puta, ali nikad nisam uspio.

—I mi pokušavamo. Nije nam dosad pošlo za rukom da se popnemo. Ali ja ću se jednom ipak popeti. Hoću da vidim kako je gore, hoću da vidim more.

—To je opasno — rekao sam crnokosom dječaku. — Vrlo je opasno.

—Znam, — odgovorio mi je — ali ja ću se ipak popeti.

Razmišljao sam nekoliko časaka dok me crnokosi dječak nije upitao:

—Jeste li čuli da u ovoj tvrđavi žive patuljci?

—Zivjeli su — rekao sam. — Poznavao sam dječaka koji je jednom bio među njima.

—Među patuljcima? — upitali su u jedan mah svi dječaci.

—Da, među patuljcima — nasmijao sam se. — Cijelu jednu noć je proveo s njima.

—Pričajte nam o tome — povikali su dječaci. — Pričajte kako se to dogodilo.

—Dobro, kad želite, ispričaću vam. Samo da najprije sjednemo, jer moja priča neće biti tako kratka.

—Tim bolje — obradovali su se dječaci. — Imamo dosta vremena.

Sjeli smo pored zida, na travu opuhanu vjetrovima.

I ja samo počeo da pričam.

PRAZNIK PROLJEĆA

Noću stara tvrđava izgleda čudno. Na vrhu brda u mjesečevu sjaju ona podsjeća na ogromnu sablast i ljudi izbjegavaju da se u to vrijeme nađu u njenoj blizini. Boje se, jer o tvrđavi kruže mnogobrojne priče. Neki uporno tvrde da tamo još uvijek živi starica koja je ostala posljednja da brani tvrđavu od neprijateljskog napada. Dugo je s bedema sipala na napadače vrelu vodu i rastopljenu smolu, a kad joj je nestalo i vode i smole, povukla se negdje u tajne prostorije i ostala tamo. Ponekad samo izlazi da obiđe zidine, sačeka zoru sjedeći na kamenu, pa se opet

vrati u svoje tajno skrovište.

Ali priča o starici je sigurno izmišljena. Čak ni djeca ne vjeruju u nju. Da je i ostala u tvrđavi, zar bi mogla živjeti toliko dugo? Ipak se mnogi upravo zbog starice boje da noću zavire u tvrđavu.

A patuljci?

To je već nešto sasvim drugo.

Patuljci su jednog dana došli u tvrđavu i ostali tamo. Nastanili su se u podzemnim prostorijama, u onim istim do kojih su dječaci nastojali tako uporno da prodru. Danju se ne pojavljuju, a noću izlaze na bedeme i zabavljaju se: neki tvrde da patuljci odapinju strijele i gađaju zvijeri rasute po plavom nebeskom svodu. Ako strelica pogodi, zvijezda se ruši u dubinu i pada negdje u more, na nepoznatu zemlju ili negdje u rijeku.

Kad se ne zabavljaju na bedemima, patuljci odlaze u planine, u lov. Glavate sove im traže i podižu divljač, a patuljci čekaju sakriveni u krošnjama drveća ili u visokoj travi na proplanku. I nikad ne čekaju dugo jer je planina divljači puna. Iz gustih čestara počinju da nalijeću zečevi i košute, na granama borova bude se divlji golubovi i tetrijebi. I začas oživi planina: od klepeta krila, od brzog trčanja, od pobjedonosnog kiktanja sova.

Kad se divljač približi zasjedama, patuljci odapinju strijele. Dobri su strijelci i rijetko kad promaše.

Pred zoru se vraćaju u tvrđavu. Iza njih ostaje uznemirena planina. Još dugo se čuju krikovi probuđenih ptica, brzi topot nogu uplašene divljači, još dugo, prikriven negdje u grmu, drhti plašljivi zec.

Tako se svaki put kad patuljci dolaze u lov uznemire stanovnici planine. Oni proklinju mjesec što svijetli jer znaju već: patuljci ne dolaze nikad kad mjeseca nema.

U zoru život u planini postaje sigurniji.

U zoru patuljci odlaze da spavaju. Stara tvrđava poprima svoj ćutljivi izgled, postaje pusta ako se po njoj ne igraju dječaci. I čini se: niko ne stanuje u njoj osim čavki i sova. Čini se da niko nije tu budan osim čavki.

Ali nije tako. Budni su patuljci — stražari. Dobro sakriveni, oni bdiju nad tvrđavom, nad snom svojih drugova.

Kad se dječaci igraju po tvrđavi, oni ih posmatraju i žale što ne mogu s njima da učestvuju u igri. Dječaci su veseli, patuljci su

veseli. Da se udruže, igra bi bila divna.

Patuljci stražari moraju da budu oprezni i ne smiju da napuste svoja mjesta. A dječaci i ne slute da ih prate njihove oči.

Svake godine patuljci iz tvrđave slave svoj praznik — praznik proljeća. Kad procvjetaju ljubičice, kad se livade ospu žutom jagorčevinom, — počinje slavlje koje traje po nekoliko noći. Dolaze im gosti iz drugih tvrđava, dolaze patuljci iz šumskih pećina. Svi su tad okićeni cvijećem, svi nose šarene vijence oko glave. Tada se u zidinama tvrđave mogu da čuju pjesme i zvuci harfe, mogu da se vide patuljci kako se spuštaju niz brdo do izvora rijeke. Na poljanama, pored izvora, priređuju se takmičenja: u gađanju strijelom, u mačevanju, u plivanju. Tu se pobjedniku dodjeljuje vijenac napravljen od najljepšeg cvijeća sa livada i planinskih proplanaka.

Oko izvora rijeke djevojke igraju kolo, a kad se zamore, voze se malim čunovima i tada se nad vodom razliježe njihov veseli smijeh i pjesma koju prate harfe.

Možda je malo čudno što se patuljci tako bezbrižno zabavljaju na izvoru rijeke gdje ih mogu iznenaditi neželjeni gosti. Ali oni nemaju, u stvari, čega da se boje. U to vrijeme po brdima i šumarcima bdiju njihovi stražari. A sove bez prestanka kruže unaokolo i odmah ih obavještavaju ako se pojavi kakva opasnost.

Patuljci su uvijek oprezni. Ne žele da ih ljudi vide i ako se dogodi da neko naiđe obalom rijeke, oni se odmah povlače.

Kad se završi praznik proljeća, kad se raziđu gosti, u tvrđavi i na izvoru rijeke zavlada mir, život opet poteče svojim starim tokom.

JELEN TRAŽI PATULJKE

Dječaci su rado slušali priče o patuljcima. Mnogi su sanjali kako će se jednom sa njima sresti, sprijateljiti se, kako će im patuljci pokazati sve do čega nisu mogli stići u staroj tvrđavi.

Mnogi nisu vjerovali i govorili su:

—U tvrđavi nema patuljaka. Da žive tamo, neko bi ih već morao vidjeti.

I ne samo jedanput vodile su se oštre prepirke među dječacima, čak je dolazilo i do tuče zbog patuljaka. A svi su imali pravo: i oni koji su tvrdili da u tvrđavi žive patuljci i oni koji su to pobijali. Imali su pravo, jer patuljke još niko nije ni sreo ni razgovarao s njima.

Prepirkama oko patuljaka ne bi, sigurno, nikad bilo kraja da Jelen nije izjavio:

—Kad se pojavi mjesec, ja ću provesti noć na bedemu tvrđave i sačekati tamo patuljke. Ako se ijedan pojavi, uzeću mu luk sa strijelama i donijeti u selo.

Dječaci su u prvi mah bili oduševljeni Jelenovom namjerom. Ta kako i ne bi! Konačno će tajna o patuljcima biti objašnjena.

Ali su iza prvog oduševljenja uvidjeli koliko je Jelenov poduhvat opasan i počeli su da ga zapitkuju:

—Zar ti neće biti strašno kad ostaneš sam u pustoj tvrđavi?

—Ako te patuljci odvedu i bace u tamnicu?

Mnogi su predlagali Jelenu:

—Odustani! Tvoja namjera je opasna, može se dogoditi svašta.

Razumije se da ni Jelenu nije bilo prijatno poslije takvih razgovora. Ali on nije bio od onih koji se lako kolebaju. Znao je

da bi odmah poslije povlačenja njegova slava među dječacima počela da blijedi. I zato je odlučno rekao:

—Ako neko treba da se boji, onda sam to ja.Vi ćete spavati kod svojih kuća, vama se ništa ne može dogoditi. Ali ja se ne bojim patuljaka i čekaću ih na bedemu i devet noći ako bude potrebno.

Zar se poslije takve izjave moglo još nešto kazati, još nešto dodati? I niko nije više ni pokušavao da odvrati Jelena od njegove namjere.

Kako se, ustvari, osjećao sam Jelen — to je teško znati. Znam ipak da je pomalo strahovao pred onim što je imalo da se dogodi, ali nikom se nije požalio, niko nije saznao šta se u njemu krije.

Kad se pojavio pun mjesec na nebu, kad noći nisu bile više tamne, Jelen je počeo da se sprema. Pomagali su mu svi dječaci jer se prvi put otkad postoji selo događalo da jedan dječak provodi noć u pustoj tvrđavi.

Jelen je napravio nov luk i dosta strijela. Tako oboružan, krenuo je, jednog dana, prije zalaska sunca prema tvrđavi. Sa njim je krenula čitava povorka dječaka. Bili su uzbuđeni, mnogo su govorili, samo je Jelen bio šutljiv i koračao ozbiljno kao pravi ratnik. Nije ni čudo: čekala ga je neizvjesna noć, čekao ga je susret s patuljcima, i ko zna šta ga još nije čekalo.

Dječaci su se zaustavili pod zidinama tvrđave.

Sunce je već zalazilo za oštri greben planine, na sve strane su jurile ptice tražeći noćna skloništa. U tvrđavu su dolijetala jata čavki, a Jelen je počeo da se penje.

Oprezno i polako penjao se sve više, više prema bedemu.

Dječaci su odahnuli kad je napravio posljednji pokret i kad im je doviknuo s bedema: — Dođite ujutru! Pričaću vam šta sam sve

vidio.

—Doći ćemo! — odgovorili su u jedan glas svi dječaci. — Doći ćemo prije izlaska sunca.

Oko tvrđave je uskoro počeo da se hvata mrak. Dječaci su morali da se vrate, pa su se još jednom pozdravili s Jelenom i krenuli niz brdo. Okretali su se u hodu kao da još uvijek nisu vjerovali da će Jelen zaista ostati na bedemu tvrđave.

A Jelen ih je posmatrao kako odlaze i sigurno mu nije bilo prijatno. Kad je mrak postao gušći, odjednom je osjetio strah, zadrhtala su mu koljena. Pomislio je čak da se spusti na zemlju, da otrči u selo i da kaže:

— Strašno je biti sam u tvrđavi. Neka đavo nosi patuljke, ja ih neću čekati.

Došao je do ivice zida i pogledao u dubinu, u mrak. Zemlja se samo nazirala i nikad kao tada nije mu se učinilo da su zidovi tvrđave tako visoki.

Ne, nije bilo više nikakvog izgleda da bi se mogao srećno spustiti. Pao bi, stropoštao bi se u dubinu i sve bi bilo gotovo. Zato je zaključio da ostane na bedemu pa nek se dogodi šta hoće.

Poslije toga je postao mirniji.

Posmatrao je kako se na nebu pale zvijezde i s nestrpljenjem je očekivao da se iznad planine pojavi mjesec.

U tvrđavi je zavladala mrtva tišina. Samo dalje, pod brdom, na izvoru se čuo huk vodenog slapa. Lak vjetar koji je duvao s planine nanosio je oštar miris borovine i divljeg cvijeta sa sunčanih proplanaka. Tako je proteklo pola sata, a možda i više. A onda su među zidinama počeli da odjekuju čudni glasovi: Hu-hu! Hu-hu! Najprije na jednoj, a zatim na drugoj, trećoj strani. Javljali su se i dozivali tim čudnim glasovima nepoznati

stanovnici tvrđave.

Jesu li to bili patuljci?

Jesu li, možda, pokušavali da zaplaše dječaka koji je došao da im smeta? Da ga kazne?

Jelen je i sam pomislio: patuljci.

Ponovo ga je uhvatio strah, zubi su mu cvokotali i da ga je tog časa neko nešto upitao, on ne bi mogao progovoriti ni riječi.

U tvrđavi je sve glasnije odzvanjalo: Hu-hu! Hu-hu! Činilo se da neko snažan i grlat duva u šake.

Jelen je sa strepnjom očekivao da se negdje na zidu tvrđave pojavi nakaza ili starica, ona o kojoj se toliko mnogo pričalo u selu, ona koja je negdje u tajnom skrovištu ložila vatru i topila smolu za odbranu tvrđave.

—Izgubljen sam, — šapnuo je — niko mi više ne može pomoći.

Zaista — niko. Do sela je bilo daleko, oko tvrđave je vladala pustoš. Uzaludno bi bilo da viče, niko ga ne bi čuo.

Kajao se gorko što je ostao na bedemu, počeo da se zaklinje sam sebi: nikad više neće doći u tvrđavu. Ni danju, ni noću. Samo da ostane živ do zore, da se spusti na zemlju.

Pomislio je i na dječake koji su otišli da spavaju. Zavidio im je i suze su mu potekle iz očiju kada je rekao sam sebi:

—Nikad ih više neću vidjeti.

A dječaci?

Da li su zaista spavali?

Ne.

Oni su bili isuviše uzbuđeni da bi tako lako pošli da spavaju. Okupljali su se po dvorištima i ledinama, razgovarali o Jelenu i patuljcima, svakog časa pogledali prema tvrđavi, koja se mutno ocrtavala na horizontu. Mnogi čak nisu ni večerali, mnoge su roditelji uzalud dozivali.

Dječaci su voljeli Jelena i strahovali da mu se što ne dogodi. Odlučili su čak da nikako i ne spavaju i da u osvit dana odjure u tvrđavu.

Ali Jelenu sve to nije moglo pomoći.

Još uvijek je po tvrđavi odzvanjalo ono stravično: Hu-hu! Hu-hu!

Zatim se čuo pokret krila. Poletjele su oko zidina sove, izvukle se iz skrovišta gdje su provodile dan. To su one hukale! Jelenu je postalo lakše.

Sove su napravile nekoliko krugova oko tvrđave i odjurile u mrak da traže plijen.

U zidinama je ponovo zavladala grobna tišina.

Iza oštrog grebena planine izronio je nasmejan mjesec i

odjednom je sve na zemlji postalo ljepše: i brda, i vode, i stara tvrđava.

Koliko je samo stvorenja na svijetu nestrpljivo očekivalo taj mjesečev izlazak. Čekali su ga putnici na drumovima, lovci u šumama, mornari na morima, ali je najvjerovatnije da ga niko nije dočekao te noći s tolikom radošću kao Jelen.

—Zdravo, mjeseče! — viknuo je. — Zdravo, stari prijatelju.

Nikad mu dotad mjesec nije izgledao tako veseo. Posmatrao ga je kako se podiže i znao da će čitava noć biti svijetla i da ga više ništa neće moći iznenaditi.

Čekao je ponoć i govorio sam sebi:

—Patuljci se neće pojaviti ni prije ni kasnije. Oni uvijek tako rade.

Opipao je rukom svoj luk i strijele, pa čak pokušao i da se zabavlja. Zapeo je strijelu i počeo da nišani u usamljenu, treperavu zvijezdu. Odapeo je tetivu, dugo čekao, ali zvijezda, razumije se, nije pala. Treperila je i dalje, smijala se kao da je htjela da kaže:

—Tvoje su strijele slabe. Tvoja ruka nije dovoljno jaka, ni oko sigurno.

Jelen je to i sam znao. Spustio je luk i odmah iza toga čuo kako se neko iza njegovih leđa nasmijao. Naglo se okrenuo i video: osvijetljen mjesečinom, na bedemu je stajao patuljak. Držao je u ruci luk i imao na glavi čudnu šiljatu kapu.

—Takvim strijelama nikad nećeš oboriti zvijezdu — rekao je. — Nećeš oboriti ni pticu u letu, ni divlju zvijer. Ti si sigurno čuo da patuljci strijelama obaraju zvijezde. Uvjeravam te da to nije tačno. Samo jednom, davno, ja sam oborio zvijezdu i zarekao se da to više nikad neću učiniti.

Jelen nije mogao da progovori. Bio je uplašen, zadrhtale su mu ponovo i ruke i noge.

Patuljak, koji je sve to video i očito želio da ga umiri, prišao je još bliže i nastavio da govori:

—Znao sam da si ovdje i da čekaš patuljke. Došao sam prije ponoći jer ne vjerujem da se osjećaš ugodno ovdje na bedemu. Neću ti ništa učiniti, ne boj se. Sve što želim, to je — da postanemo prijatelji.

—I ja ne želim ništa drugo — s mukom je pro-govorio Jelen.

—To mi je drago. To mi je neobično drago. Do zore ćeš biti moj gost.

—Hvala — izgovorio je opet Jelen. Patuljak je prišao

još bliže i rekao:

—Meni je ime Sunčan. A tebi?

—Jelen.

Vi ste sad, čini mi se, začuđeni.

—Sunčan?

Je li to Sunčan iz Zaboravljene Zemlje, brat male Pahuljice?

Da.

To je bio on.

Kako je dospio u staru tvrđavu?

Budite još malo strpljivi. Doznaćete sve, jer prije toga treba da se vratimo na more, tamo gdje smo ostavili Sunčana i Pahuljicu.

SREĆA KOJA NIJE DUGO TRAJALA

Ako ste zaboravili, sjetite se: galebovi su pronašli Sunčana daleko na moru, daleko od olujnog zamka.

Kuda je sve lutao, koliko je morskih milja prebrodio?!

Kad biste i njega pitali, vjerujem da vam ne bi umio objasniti. Možda bi jednostavno rekao:

— Tražio sam olujni zamak, i to je sve. Tražio sam ga svuda gdje sam se nadao da ću ga naći.

I zaista — bilo je tako.

Sunčan nije brojao dane i mjesece, nije znao koji uporednik presjeca, koja ga morska struja nosi. Uostalom, on nije ni imao kartu, nije učio zemljopis i bilo mu je svejedno gdje se nalazi. A da je baš i proučavao sve karte svijeta, da je poznavao nautiku, zar bi mu to mnogo koristilo? Ni u jednoj karti nije ucrtan olujni zamak. I samo upornost mogla ga je dovesti tamo.

Upornost!

Kad je prošlo toliko vremena od polaska iz Zabpravljene Zemlje, niko više Sunčanu ne bi mogao prebaciti da nije bio uporan.

Ali — zar i on nije bio živ stvor? Zar ga nisu mučile sumnje, zar nije pomišljao da se odrekne traganja i da se vrati u Zaboravljenu Zemlju?

Treba biti iskren — pomišljao je.

Ponekad je bio potpuno uvjeren da nikad neće naći olujni zamak, ni svoju sestru Pahuljicu.

U takvim časovima postajao je najnesrećniji patuljak na svijetu. Postajao je slab i ravnodušan, puštao je da ga morske struje nose kud bilo.

Možemo li mu zamjeriti zbog toga?

Ja kažem — ne.

A vi, koji sad kao i ja poznajete Sunčana, stavite ruku na srce, razmislite malo i siguran sam da nećete pogriješiti u odgovoru.

Ko od vas može tvrditi da ga nikad nije napustilo strpljenje?

Sjetite se koliko ste samo puta odbacivali svesku kad niste mogli da riješite najobičniji matematički zadatak. I koliko ste puta zaključivali da napustite školu i da odete negdje gdje nema profesora matematike.

Sunčanov zadatak je, priznaćete, bio teži od svih vaših zadataka. Vi ste, konačno, uvijek imali mogućnost da pitate, niste se mnogo ustručavali ni da prepišete iz tuđe sveske gotova rješenja, a Sunčanu su sve takve mogućnosti bile uskraćene.

On je bio sam.

Kad mu je bivalo najteže, Sunčan se sjećao zakletve koju je dao kovaču, Pahuljice, koja negdje plače za izgubljenom slobodom, i onda bi opet govorio sam sebi:

— Naprijed! Ti ne smiješ klonuti.

Da se zabavi i utješi, pjevao je često pjesmu o Zaboravljenoj Zemlji.

Negdje postoji zemlja ne
pitajte gdje! U suncu i
magli, u zagrljaju vjetrova
kraj mora ispod zv'jezda -
-naći je niko neće.

Negdje je postojala njegova zemlja, u koju se trebalo vratiti.

Ali negdje je živjela Pahuljica, bez koje se nije mogao vratiti.

Zvijezde su još uvijek šutjele kad bi ih pitao:

—Kažite mi gdje se nalazi olujni zamak!

Kakve su zemlje ostajale iza njegovih leđa, ka-
kve su bile ispred njega? Ko bi to znao.

Galebovi su ga zatekli na pučini, usred okeana, gdje ni ribe rado nisu zalazile.

—Jesi li ti Sunčan iz Zaboravljene Zemlje? — pitali su ga galebovi.

—Ja sam! Ako ste i vi iz Zaboravljene Zemlje, kažite mi kud putujete?

—Nismo iz Zaboravljene Zemlje. Letjeli smo po svim morima da nađemo tebe.

Sunčan se začudio:

—Mene?

—Da, tebe! Traže te galebovi svih obala. Traže da ti kažu: tvoja sestra Pahuljica živi u olujnom zamku.

—Ali ja ne znam gdje se nalazi taj prokleti zamak. Ko može da me odvede tamo?

—Mi ćemo te odvesti. Mi smo i doletjeli da te odvedemo tamo.

—Konačno! — uzviknuo je Sunčan — konačno ću naći Pahuljicu.

Da li je ikad iko bio srećniji od njega? Ko bi mogao opisati njegovu radost, reći šta je osjećao tog časa!

Galebovi su bili jedini svjedoci, ali oni, sigurno, nisu.ni primijetili ono što bi drugi primjetili. Oni su bili zadovoljni što su pronašli Sunčana i rekli su mu:

—Daleko je olujni zamak, veoma daleko odavde. Trebala bi ti čitava godina, možda više da stigneš tamo. Ali mi ćemo vući tvoj čun.

Sunčan nije računao na takvu pomoć.

—Hvala vam, galebovi — rekao je. — Ali je ne znam zbog čega sve to činite.

—Mi poznajemo tvoju sestru Pahuljicu. Mi smo joj se zakleli da ćemo te naći i dovesti u olujni zamak.

Sunčan nije imao više šta da kaže. Pričvrstio je konope za pramen maloga čuna i pustio da ga galebovi vuku.

Galebovi su opet poletjeli.

Tako brzo nikad nije plovio nijedan čun. Nisu mu smetali ni talasi ni morske struje. A ipak je Sunčanu trebalo deset dana i deset noći da stigne do olujnog zamka.

Kad su se približili, galebovi su mu rekli: — Moramo biti oprezni jer vjetrovi čuvaju Pahuljicu. U zamak se može ući samo oko ponoći, kad oni pospu.

—Boriću se s vjetrovima — rekao je Sunčan.

—Ali vjetrovi će odnijeti Pahuljicu i nikad je više nećeš naći — odgovorili su galebovi.

Sunčan je razmislio i pristao da sačeka ponoč.

—Biću oprezan — rekao je. — Ovu priliku ne, ne smijem proigrati.

A kako bi rado pošao tog istog časa!

Pahuljica je bila obaviještena o Sunčanovom dolasku. Da je mogla, da nije bila bolesna, izašla bi na obalu, tamo gdje su padali umorni galebovi, ukrcala se u mali Sunčanov čun i odjedrila bi s njim preko mora u Zaboravljenu Zemiju.

Ali šta — kad nije mogla?

Ona je bila nestrpljiva.

Sunčan je bio nestrpljiv.

Tek u ponoć mali čun je pristao uz obalu. Vjetrovi su spavali tvrdim snom i nisu opazili Sunčana kad je ušao u zamak, kad su ga galebovi odveli tamo gdje je ležala Pahuljica.

—Brate! — uzviknula je Pahuljica kad je vidjela Sunčana.

—Sestro! — uzviknuo je Sunčan.

To je bilo sve što su izgovorili jer je mala Pahuljica tada

izgubila svijest.

Sunčan nije smio mnogo da čeka, nije smio da oklijeva. Uzeo je Pahuljicu u naručje i ponio do čuna na obali.

Galebovi su žurno prihvatili konope i pojurili kroz noć prema sjeveru.

Sve je dobro prošlo.

Vjetrovi nisu ništa opazili, nisu pošli u potjeru.

U zoru, tek u zoru, mala Pahuljica je otvorila oči. I vidjela je: iznad nje u prostoru plavog neba jure stotine bijelih galebova.

—Sanjam li ja to? — progovorila je ona.

—Ne — odgovorio je Sunčan. — Ti si slobodna, ti putuješ u Zaboravljenu Zemlju.

—Jesmo li daleko od olujnog zamka?

—Daleko smo, ne moraš da se bojiš.

Pahuljica nije odgovorila odmah. Niz njene blijede obraze potekie su suze, tople i krupne.

—Zašto plačeš? — pitao je Sunčan. — Sad je sve prošlo, sad možeš biti vesela.

—Ja neću stići u Zaboravljenu Zemlju. Osjećam da mi se bliži kraj.

—Ne govori tako. Ti si samo umorna, to će brzo proći.

—Neće proći. Znam dobro da neće proći i zato te moliim da zaustaviš čun i da me iskrcaš na obalu koja liči na Zaboravljenu Zemlju. Hoću da još jednom vidim izlazak sunca, da se oprostim s njim.

Sunčan je zaustavio čun.

Odabrao je mjesto na pustoj obali i iznio malu Pahuljicu na visoku hrid ispod koje su jurili pjenušavi talasi.

Na obalu su se spustili bijeli galebovi, začuđeni i uznemireni.

Pahuljica je oživjela, sjela na kamen i naslonjena na Sunčana posmatrala kako se pučinom igraju talasi, kako se na istoku rađa sunce.

—Dobro je! — rekla je — sad mi je dobro. Sunčan se

obradovao, a Pahuljica je upitala:

—Je li se srušila naša koraljna kućica? -— Ne znam. Ali

mislim da nije.

—I ja mislim. A jednom sam ipak sanjala da se srušila.

—Ako se srušila, napravićemo drugu. Pomoći će nam galebovi i ribe, pomoći će nam svi patuljci koji žive u Zaboravljenoj Zemlji.

—Znam da će pomoći. Kad se vratiš tamo, pozdravi sve u moje ime: patuljke i galebove, ribe i ptice.

—Ti ćeš sama da ih pozdraviš.

—Neću stići. Ali ja sam ipak zadovoljna što sam dočekala da vidim bar tebe.

Iz mora je isplovilo sunce, veliko i crveno. Donosilo je radost zemlji i vodi, prosulo zlatni sjaj po obali na kojoj su poslednji put sjedjeli zajedno Sunčan i Pahuljica.

Zaista posljednji put. Mala djevojka je umrla onog časa kad se rodilo sunce, tiho, bez riječi.

Vi, dječaci, sigurno još ne vjerujete da se to moglo dogoditi.

Ni Sunčan nije odmah povjerovao. Mislio je da je Pahuljica izgubila svijest i dugo pokušavao da je dozove.

Bilo je uzalud!

Pahuljica nije čula njegovo dozivanje. Ona više nikad ništa neće čuti.

Sunčanu je moralo postati jasno da je Pahuljica zaista umrla i da nikad neće stići u Zaboravljenu Zemlju.

More je već plakalo.

Galebovi su plakali.

Sunčan je počeo da plače.

Plakao je do podne, a onda je ustao i počeo da kopa grob navrh morske hridi vatrenim mačem iz Zaboravljene Zemlje.

Šta je drugo i mogao da učini?

Kad god bi udario mačem o kamen, prosipale su se po obali vatrene zvijezde, prolamao se zvižduk kao da su se u zraku, u nemilosrdnoj bici, vjetrovi sudarali.

Pod oštricom mača kamen nije bio tvrd. Mali grob maloj Pahuljici nije bilo teško iskopati.

Galebovi su se podigli sa stijena.

Ribe su izašle iz dubina na pučinu.

More je prestalo da šumi.

Pahuljicu su sahranili u tišini punoj tuge na nepoznatoj i bezimenoj obali.

Kad se na vrhu stijene podigla humka, galebovi su rekli.

— Mi ćemo joj podići spomenik najljepši na svijetu!

Poletjeli su odmah na sve strane, počeli da donose srebrne školjke i crvene koralje, da ih vezuju i slažu.

Do noći je sve bilo gotovo. Na vrhu hridi, iznad glave male Pahuljice, galebovi su podigli spomenik koji je danju blještao kao purpur, noću prosipao srebrn sjaj kao mjesec.

Takav spomenik nigdje nije podignut dotada.

Takav spomenik nije podignut nikom.

Dugo se nije znalo čiji je. Ali i pored toga, kad god su prolazili pored bezimene hridi, mornari su izlazili na palubu i skidali kape, uvjereni da je spomenik podignut nekom kome treba odati počast.

A galebovi su odlučili da održavaju stražu nad grobom i dolijetali svakog jutra i svake večeri da se smjenjuju. I otada nepoznata obala nije bila nikad sasvim pusta. Pahuljica nije ostala sama.

KUDA ĆE GA ODVESTI DALEKI PUTEVI

Sunčanu je bilo najteže. Da ga je neko slučajno sreo, neko ko ga je ranije vidio, teško da bi ga mogao prepoznati. Tuga mu je ugasila sjaj u očima, izbrazdala lice dubokim borama, na njegovim se usnama nije pojavljivao osmijeh.

Lutao je obalom, usamljen kao pustinjak, odlazio daleko i opet

se vraćao: morskoj hridi, grobu male Pahuljice.

Galebovi su pokušavali da ga utješe, nudili su mu svoju pomoć.

—Odvući ćemo tvoj čun u Zaboravljenu Zemlju — govorili su mu. — Neće proći ni deset sunčevih rađanja, a ti ćeš biti tamo.

—Ne mogu da se vratim u Zaboravljenu Zemlju — odgovarao im je Sunčan. — Ne mogu da se vratim bez Pahuljice.

Ali vječno nije mogao ostati ni na nepoznatoj obali među galebovima. I jednom, kad su se galebovi smjenjivali na straži, kad je nad obalom vladala mrtva tišina, popeo se na hrid i rekao:

—Pahuljice, ja odlazim! Ne znam kuda, ali ovdje više ne mogu da ostanem. Tuga bi me ubila, razum bi mi se pomutio. Ako ikad dođem u Zaboravljenu Zemlju, pozdraviću sve u tvoje ime.

Galebovi su ga slušali i plakali.

Ribe koje su tog jutra isplovile na morsku pučinu da dočekaju rađanje sunca nisu zapjevale.

Sunčan nije govorio dugo. Nije mogao da govori. Žurno, kao da bježi, spustio se sa stijene i obratio se galebovima:

—Vi, prijatelji, što obilazite sva mora, vi ćete možda stići i u Zaboravljenu Zemlju. Ako stignete, kažite svima da je Pahuljica mrtva.

Tako se oprostio.

Tako je krenuo od obale u širok, nepoznat svijet. Bilo mu je svejedno kuda, na koju stranu će ga putevi odvesti.

Možda bi učinio pametnije da se ipak vratio u svoju zemlju.

Ali — ko bi to mogao pouzdano tvrditi i zato je, mislim, bolje da i ne pokušavamo donositi bilo kakav sud. Pustimo ga da luta — i to je sve.

Sunčan je zaista lutao dugo i besciljno. Ne jedan dan, ne godinu. Lutao je godinama, prošao mnoge zemlje i niko osim zvijezda nije mogao da prati njegov put.

Koliko je zapreka savladao?

Koliko je puta morao da potegne svoj vatreni mač na drumovima i u planinama gdje su vladali zakoni jačega.

U planinama se osjećao najbolje. One su ga mamile neodoljivom snagom ljepote, one su ga podsjećale na Zaboravljenu Zemlju.

Planine nikad nisu bile sasvim puste. Uvijek je po njima neko gazio — divlja zvijer ili lovac, uvijek se mogao čuti glas nepoznate ptice.

U razdanje su na granama borova pjevali tetrebovi, dugo i zavodnički. Zaboravljali su na opasnost, na sve osim pjesme, koja se topila u dubravama, u klancima, gdje nije dopirao ni sunčev zrak.

Po orošenim planinskim livadama pasle su i igrale se košute, čuvali stražu dugorogi jeleni, a u isto vrijeme, negdje u čestarima, zavijali su gladni kurjaci.

U svakoj planini Sunčan je nailazio na nove stanovnike.

Uspavljivao ga je romor lišća sličan plaču.

Budile su ga pjesmom mnogobrojne ptice, umivao se rosom sa divljeg cvijeta.

Gazio je brze rijeke, penjao se na planinske vrhove, u carstva surih orlova, tamo gdje nisu zalazile ni ptice ni zvjeri. Orlovi nisu bili gostoljubivi, ali Sunčanu nije trebalo mnogo da ih zaplaši. Potegao bi svoj mač, i to je dovoljno bilo.

Jednom je navrh nepoznate planine naišao na velikog ranjenog orla. Orao je već bio na izmaku snage, umirao od gladi i žeđi i da bi se što prije oslobodio muka, počeo je da moli Sunčana:

—Ubij me! Učinićeš mi veliku uslugu.

Ali Sunčan ga nije poslušao. Nahranio ga je i napojio, našao ljekovite trave i počeo da mu liječi ranu.

Orao se brzo oporavljao i kad je prvi put razmahnuo krilima, rekao je:

—Sad sam opet snažan, sad mogu da ti se odužim.

—Ne tražim ništa od tebe — odgovorio je Sunčan. —

Slobodan si i leti kud hoćeš.

—Ako je tako, poći ću s tobom. Neću ti smetati, a ko zna neće li ti moja pomoć ipak jednom biti potrebna.

—Ne vjerujem da će mi tvoja pomoć zatrebati. Ali pođi sa mnom jer mi smetati nećeš.

Pošli su zajedno, postali su za kratko vrijeme veliki prijatelji i Sunčan se nikad nije pokajao što nije odbio orla. Imao je s kim da se porazgovara, da se posavjetuje.

A neposredno poslije toga zbili su se događaji koji su prekinuli Sunčanov put lutalice.

Vi, dječaci, koji ste kao i ja ožalošćeni smrću male Pahuljice, Vi sad sigurno mislite da se i Sunčanu dogodila nesreća.

Ne, nemojte strahovati!

Dogodilo se nešto drugo.

Dogodilo se da je Sunčan, prolazeći planinom, iznenada čuo plač. Zastao je, pomislio u prvi mah da se prevario. Ali ne — neko je zaista plakao.

Požurio je ispod borovih krošnji da se uvjeri i vidio je: na poljani posutoj cvijećem sjedela je djevojčica i plakala, tako glasno, tako tužno kao da je nekog sahranjivala.

Kad je prišao bliže, Sunčan se još više začudio: mala djevojka je ličila na Pahuljicu, imala dugu kosu, krupne oči koje su se napunile strahom kad je na poljani ugledala nepoznatog patuljka.

—Ne boj se! — rekao joj je Sunčan. — Neću ti učiniti ništa.

Mala djevojka je podigla glavu, ali nije odgovorila.

—Kako ti je ime? — upitao je Sunčan. — Zašto sjediš na ovoj poljani i plačeš?

—Zovu me Zvjezdana. A ti — ako nisi prijatelj patuljaka iz bijelog dvorca, ako im ne dolaziš u goste, vrati se.

—Nikad nisam čuo za bijeli dvorac.

—Onda bježi! Bježi što prije dok te nisu opazili, jer će te zatvoriti u tamnicu, tamo gdje ne dopire ni sunčev zrak ni glas.

Sunčan se nasmijao. Prvi put nakon dugo vremena, prvi put nakon smrti male Pahuljice.

Zar da pobjegne on, koji je savladao tolike zapreke, zar da bježi dok nosi vatreni mač iz Zaboravljene Zemlje? I upitao je:

—O kakvom dvoru govoriš? Ko živi tamo?

—Patuljci koji nose mačeve oštre kao munje.

—A ti ne živiš tamo?

—Ne. Ja sam iz pokorenog plemena patuljaka sa Mjesečevih Poljana, ja sam rob.

—Rob! — začudio se još više Sunčan. — I zato plačeš?

—I ti bi sigurno plakao da si na mome mjestu.

—Volio bih da čujem sve o tvom plemenu, o patuljcima iz bjelog dvorca.

—Ti nam ne možeš pomoći. Uzalud gubiš vrijeme i ako me ne poslušaš i ne odeš, i sam ćeš postati rob.

—Neću nikud otići dok ne zavirim u dvorac o kome govoriš.

Zvjezdana nije mogla da vjeruje: zar postoji neko ko se ne boji patuljaka iz bijelog dvorca?

Sunčan je bio znatiželjan.

Znam da ste i vi znatiželjni, ali me nemojte prekidati pitanjima.

—Nekad su na Mjesečevim Poljanama, u krilu planine, živjeli patuljci koji su bili slobodni kao ptice, bezbrižni kao leptirovi. Nisu znali za nevolje, za glad — nisu mislili da će ikad biti

drugačije. Ali varali su se. Došao je dan kad se sve promijenilo.

Došli su iznenada na Mjesečeve Poljane drugi patuljci, koji nisu bili miroljubivi, koji su nosili blještave mačeve i oštre strijele.

—Mi ćemo vladati na Mjesečevim Poljanama— rekli su oni. — A vi, koji živite ovdje, moraćete da nas slušate.

Patuljci s Mjesečevih Poljana nisu bili ratnici, ali ih niko nije mogao nazvati kukavicama. Pokušali su da se odupru, zametnuli su bitku koja nije dugo trajala. Brzo su se polomili njihovi drveni mačevi, brzo su bili savladani. Mnogi su pali, a među njima i

Zvjezdanin otac, poglavica plemena. A oni koji su ostali morali su da se odreknu bezbrižnog i slobodnog života na Mjesečevim Poljanama.

Poglavica pobjedničkog plemena je naredio da mu se na oštroj kosi sagradi dvorac od kamena bijelog kao snijeg.

Patuljci s Mjesečevih Poljana su počeli da rade. Danju i noću su kopali zemlju, danju i noću su stajali u vodi i vadili kamen iz korita rijeke. Padali su od umora i gladi. Zaboravili su na radost, na pjesmu. Ali kameni dvorac je rastao.

Koliko su ga godina gradili?

Možda pet, možda deset, možda mnogo više. Niko nije zapisivao vrijeme.

Kad je završen, dvorac je bio bjelji od snijega, ljepši od sna. Na oštrim vrhovima tornjeva blještali su dragulji, ogledale se u njima zvijezde i sakupljali sunčevi zraci, koji su se zatim rasipali po krošnjama borova i bojili ih čudnim bojama.

Dvorac je bio gotov. Ali patuljcima s Mjesečevih Poljana nije postalo bolje. Radili su dalje za svoje gospodare, bez prestanka, bez hade da će se na Mjesečeve Poljane vratiti stari život.

To je sve.

To je malo, jer ko bi mogao opisati sve što se događalo na Mjesečevim Poljanama!

Zašto je Zvjezdana plakala?

Tog jutra su patuljci iz bijela dvorca naredili da se u planini pronađe cvijeće mudrosti, da se donese poglavici, koji želi da od njega napravi piće.

Gdje će pronaći takvo cvijeće — to niko nije ni pitao patuljke s Mjesečevih Poljana. Pošli su svi, pošla je i Zvjezdana, i plačući je tražila cvijeće mudrosti sve dok nije naišao Sunčan. A nije ga,

razumije se, našla, jer nije znala ni kako izgleda to cvijeće. Pitala je i Sunčana:

—Reci mi gdje da nađem to prokleto cvijeće.

—Nernoj ga više tražiti. I odgovori mi: ima li u tvom plemenu ijedan patuljak koji bi bio spreman da pođe sa mnom u taj bijeli dvorac?

—Tamo se ne ulazi tako lako. Tamo je kapija stalno zatvorena i na bedemima stoje stražari.

—Ja ću ipak pokušati da uđem.

—Ubiće te. Nama će život postati još gori.

—Ne vjerujem da vam može biti gore nego što je sad.

—A ko si ti? — upitala je naglo Zvjezdana. —Odakle dolaziš?

—Ja sam Sunčan iz Zaboravljene Zemlje.

Zvjezdana se toliko začudila da je jedva progovorila:

—Sunčan? Jesam li dobro čula?

—Zašto se toldko čudiš? Zar je moje ime toliko neobično?

—Za Sunčana su čuli svi patuljci.

Sada se Sunčan začudio. Zar je zaista moguće da je glas o njemu prodro čak i u ove daleke planine gdje stižu samo ptice?

A ptice su, što Sunčan nije znao, i prenosile priču, a patuljci su stvarali legende o njemu, o njegovom strašnom maču. Znali su da Sunčan luta i čekali su da se pojavi i na Mjesečevim Poljanama.

—Ako Sunčan ne dođe, ako nam on ne pomogne, nikad više neĆemo postati slobodni.

I eto — stigao je.

Zvjezdana je odjednom postala vesela i rekla:

—Patuljci će se obradovati kao djeca kada te vide.

Povela ga je u naselje pod borovim krošnjama, gdje su u

kolibicama, napravljenim od zemlje, lišća i paprati, živjeli patuljci.

Glas o Sunčanovom dolasku se brzo raširio.

Patuljci su dojurili sa svih strana da vide i pozdrave Sunčana. Bili su radosni, postali su odjednom sigurni. Kao da bijeli dvorac nije više ni postojao.

—Pomozi nam — počeli su sa svih strana da mole Sunčana. — Povedi nas da uništimo bijeli dvorac, da uništimo svoju nesreću.

—Dobro — pristao je Sunčan. — Spremite se.

U malom naselju pod borovima započele su

užurbano ratne pripreme: izvučeni su iz starih skrovišta drveni mačevi, zaoštreni kameni vrhovi strijela. Čekala se samo noć i kad su nad planinom zaiskrile zvijezde, patuljci su se sakupili:

—Vodi nas, Sunčane!

U tišini, opkolili su sa svih Strana dvorac, a Sunčan je pošao ravno na kapiju. Iza, njega preko travne poljane privlačili su se patuljci spremni da svakog časka zaspu bedeme strijelama. Zaustavio ih je oštar povik stražara: — Ko ide?

Odgovorio je Sunčan:

—Ide Sunčan iz Zaboravljene Zemlje. Otvarajte kapiju, hoću da vidim vašeg poglavicu.

—U noći se kapija nikom ne otvara. Odlazi što prije ili ćeš upamtiti gdje si došao.

Sunčan se razljutio. Potegao je mač i tog časa su se kao i uvijek prosule vatrene zvijezde, zabrujala je planina. Popadali su na zemlju patuljci s Mjesečevih Poljana, popadali su stražari na bedemima. Začas je pod oštricbm mača prsnula kamena kapija — put u dvorac je postao slobodan.

Sunčan je ušao prvi.

Začuđeni i ohrabreni, pojurili su za njim patuljci s Mjesečevih Poljana.

Oni u dvorcu nisu još uspjeli ni da se snađu, a bitka je bila završena. Ko nije pao, pobjegao je, i kroz dvorac su samo odjekivali uzvici:

—Pobjeda! Pobjeda!

Dugo je trebalo da se patuljci smire ... Dugo im se činilo da

ipak nije sve gotovo. Te iste noći oni su rekli Sunčanu:

—Primi najveću čast koju ti možemo ukazati. Budi poglavica našeg plemena!

Sunčan nije ni očekivao ni bio spreman na takvu ponudu. Dotad nikad nije ni pomišljao da se negdje zaustavi, pa je odgovorio patuljcima:

—Pustite me do zore da razmislim, jer kažu da je dan pametniji od noći.

—Čekaćemo! — obradovali su se patuljci. — I stotinu zora ćemo čekati ako ustreba.

Čitavu tu noć niko nije spavao. U bijelom dvorcu se slavila pobjeda, igralo se i sviralo tako bučno da se začudio i sam mjesec kad je oko ponoći zavirio u planinu.

Sunčan je mogao biti zadovoljan. Ali nije bio veseo. Pa ipak, kad je planula zora, pozvao je sve patuljke s Mjesečevin Poljana i rekao im je:

—Odlučio sam da prihvatim vašu ponudu.

—Ura! — poviikali su u jedan glas patuljci. — Sunčan će ostati s nama, Sunčan će biti naš poglavica.

Ali Sunčan je imao još nešto da kaže i nastavio je:

—Ne znam koliko ću ostati s vama. Možda mjesec, možda

godinu. Nemojte tražiti nikakvo obećanje jer ću morati da se vratim u Zaboravljenu Zemlju.

—I mi ćemo s tobom. Ići ćemo i na kraj svijeta ako bude trebalo.

Tako je Sunčan ostao u bijelom dvorcu na Mjesečevim Poljanama.

Vi možete da zapitate:

—Zašto je pristao da bude poglavica?

Ni on vam, siguran sam, ne bi umio to sasvim objasniti.

Čitavu se noć kolebao.

Čitavu je noć razmišljao o sebi, o svojoj neobičnoj sudbini.

—Zašto da sam lutam svijetom? — zaključio je na kraju. — Možda ću među patuljcima lakše zaboraviti ono što se dogodilo.

Na Mjesečevim Poljanama je bilo zaista lijepo.

Ali Sunčanov mir nije dugo trajao. Zemlja ispod bijelog dvorca počela je odjednom da podrhtava, popucali su kameni zidovi. Potres se ponovio nekoliko puta i patuljci su morali da se povuku daleko u šumu. Dobro su učinili jer kad su se ponovo povratili, vidjeli su da je bijeli dvorac potpuno srušen, da su na sve strane po Mjesečevim Poljanama ostale ogromne provalije.

—Šta sad da radimo ? — pitali su Sunčana.

—Potražićemo drugo mjesto. Svijet je velik, ne moramo da živimo ovdje.

Patuljci su nerado napuštali svoj kraj, oni bi sigurno i poslije potresa ostali na Mjesečevim Poljanama, ali nisu htjeli da se suprotstave Sunčanu.

Na kosi među borovima ostale su iza njih ruševine bijeloga dvorca. U njega su se vjerovatno naselile divlje zvijeri, a ko zna nije li ga jednom potpuno uništio novi potres! Konačno, to je

svejedno, jer se patuljci nisu više nikad povratili na Mjesečeve Poljane. Oni su čitavo jedno proljeće, ljeto i jesen lutali planinama. Kad su počeli da padaju mrazovi, kad se nad planine nadvio dah ledene zime, stigli su do stare tvrđave na brdu i odlučili da tu ostanu dok ne okopne snjegovi. A ostali su mnogo duže — čitav niz godina, jer su se u tvrđavi osjećali dobro, jer su bili uvijek zaštićeni i od vremenskih nepogoda i od neprijatelja.

U PODZEMLJU TVRĐAVE

Čuli ste sad kako je Sunčan dospio do stare tvrđave, a čuli ste i kako je iznenadio Jelena na bedemu.

Malo pleme patuljaka s Mjesečevih Poljana postalo je pod Sunčanovim vođstvom snažno i srećno. I Sunčan se među njima osjećao sve bolje, više nije pomišljao da ih napusti i da nastavi život kao vitez lutalica. Ali već duže vremena on je sve češće pomišljao na povratak u Zaboravljenu Zemlju. Upravo pred Jelenovu posjetu donio je konačnu odluku: da krene do najbližih morskih obala, a odatle morem u Zaboravljenu Zemlju. Računao je na pomoć bijelih galebova, na staro prijateljstvo i nadao se da njegova plovidba neće dugo trajati.

Čitavo pleme je pristalo da pođe sa njim i u tvrđavi su vršene već posljednje pripreme za veliki put. Jelen je dospio na bedem u jeku tih priprema i da je došao kasnije, ne bi zatekao patuljke. Da je došao ranije, ko zna bi li se Sunčan uopšte pojavio.

Prije ne bi nego bi.

Tih dana on je bio veseo nije se više bojao da će otkrivanje tajne tvrđavskog podzemlja ugroziti opstanak patuljaka i isamo tome Jelen može da zahvali što njegovo čekanje nije bilo

uzaludno.

Čuli ste već kako je Sunčan pozvao Jelena u goste, ali ne znate još kud ga je poveo. Mislim, ipak, da možete pretpostaviti. Kuda bi ga poveo ako ne u podzemlje tvrđave, u ono isto podzemlje o kome su toliko sanjali dječaci iz sela i u koje niko osim patuljaka nije mogao zaviriti!

Spustili su se stepenicama u dubinu, prošli kroz mnogobrojne zamršene hodnike do velike hale, u kojoj su se zabavljali mnogobrojni patuljci.

Kad se Sunčan pojavio na vratima, u sali se stišao žagor i svi patuljci, koliko ih je bilo, ljubopitljivo su se zagledali u dječaka.

—Doveo sam gosta — rekao je Sunčan i pokazao rukom na Jelena. — Nadam se da vam neće smetati.

—Ako si ga ti doveo, neće nam smetati — javili su se najbliži patuljci. — Dobro nam došao!

Samo jedan patuljak, koji je stajao blizu vrata, nije izgleda dijelio mišljenje ostalih.

—Ko je taj dječak? — upitao je.

—Ne znam mnogo o njemu — odgovorio je Sunčan. — Želio je da se upozna s patuljcima i sad se, eto, nalazi ovdje.

—Da sam. bio na tvome mjestu, ne bih ga doveo.

—Zašto? — Zato što nisam siguran da će umjeti cijeniti gostoprimstvo koje mu je ukazano.

—A ja sam siguran u to i baš zato sam ga i doveo.

—Dobro kad je tako — zaključio je patuljak i udaljio se, iako se jasno vidjelo da nije zadovoljan.

—Naš Ljutica je suviše nepovjerljiv — objasnio je Sunčan dječaku. — Malo je nadmen, voli da stavlja primjedbe, da se njegova riječ svuda čuje. Ali to ne treba da te zbunjuje, osjećaj se slobodno kao kod svoje kuće.

Sunčan je pozvao Jelena da sjedne. U sali je ponovo postalo bučno, odnekud se pojavila Zvjezdana i upitala Jelena:

—Kako se osjećaš među patuljcima?

—Nisam ni sanjao da ću se ovako osjećati.

—Drago mi je da si zadovoljan — nasmijala se Zvjezdana. — I nadam se da ćeš još koji put da nas posjetiš.

—Ne znam jer to ne zavisi od mene.

—Ako ti želiš, onda je sve u redu — rekao je Sunčan. — Istina, mi uskoro odlazimo, ali to ništa ne smeta. Kad drugi put dođeš, povešću te u planinu, jahaćeš na jelenu, vidjećeš jezero crvene boje i ptice zlatnih kljunova kakve nijedan dječak iz tvoga sela nije vidio.

—Divno — uskliknuo je Jelen. — Mogu li povesti i svoje prijatelje?

—Možeš — pristao je Sunčan. — Biće mi drago da se i s njima upoznam.

—Hvala — rekao je Jelen. — Ne mogu ni da zamislim koliko će ih to obradovati.

On ih je već video: kako jašu kroz planinu, kako jure obalama tajanstvenog jezera.

A Sunčan, koji je želio da što bolje zabavi gosta, zamolio je Zvjezdanu:— Donesi svoju harfu, zapjevaj nam pjesmu o

Zaboravljenoj Zemlji.

Zvjezdana je brzo donijela harfu.

Kad su njeni prsti prešli po žicama i odjeknuli prvi zvuci, u sali je zavladala tišina. A kad je počela da pjeva, činilo se da nijedan patuljak čak i ne diše.

Pjevala je o Zaboravljenoj Zemlji, o morima i galebovima, o zlatnim ribama, pjevala glasom čistim kao kap vode, toplim kao sunčev zrak. I činilo se da negdje blizu, sasvim blizu, šume talasi, da prolaze vjetrovi, da klikću galebovi.

Kao i uvijek kad bi Zvjezdana pjevala, Sunčanove oči su postale tužne, punile se suzama i čežnjom za dragom, dalekom zemljom.

A patuljci su, čim je zamukao Zvjezdanin glas, povikali:

—Pjevaj o maloj Pahuljici! Pjevaj o vjetrovima i olujnom zamku.

Samo jedan među njima je šutio. Bio je to Ljutica, onaj isti koji je nepovjerljivo dočekao Jelena. Da mu je neko pažljivo zagledao u oči, lako bi zaključio da ne misli ništa dobro, da nešto sprema.

Vi možete da pitate:

—Zašto je Ljutica bio takav? Neko bi odgovorio:

—Možda nije volio pjesmu.

Ali takav odgovor ne bi bio tačan. Razlozi su bili daleko dublji i uzrok za njegovo držanje treba potražiti na drugoj strani.

Čuli ste već da je bio uobražen, ali ta bi se osobina mogla podnijeti da nisu postojale druge, još gore.

Ljutica je bio sujetan i nije nikako mogao da shvati zašto patuljci toliko vole Sunčana, zašto se o njegovoj zemlji i njegovim podvizima pjevaju i pričaju priče. I govorio je sam sebi:

—Zar je on pametniji i hrabriji od tebe? Zar ti ne bi mogao biti poglavica plemena kao i on?

Zavist se u njemu lagano pretvarala u mržnju i u njegovoj glavi sazrijevao je plan da smakne Sunčana i zauzme mjesto poglavice. Samo ni sam sebi nije mogao da odgovori na pitanje: kako.

Patuljci su bili odani Sunčanu. Nije imao na koga da se osloni i nije mu ostalo ništa drugo nego da čeka i da se tješi:

—Doći će moj čas — govorio je. — Treba biti strpljiv i oprezan.

Kad su patuljci donijeli odluku da krenu sa Sunčanom u Zaboravljenu Zemlju, Ljutica je zaključio:

—Ako ih Sunčan odvede iz tvrđave, moji su planovi zauvijek propali.

A tako je zaista i bilo.

Pa šta je uradio da spriječi odlazak?

Nemojte sad da pitate. To je čitavo poglavlje priče i ispričaću vam kad dođe vrijeme. A dotle — da vidimo kako se završila noć u tvrđavi jer su bijeli odsjaji na istoku već nagovještavali skoro svitanje.

Kad je Zvjezdana prestala da pjeva, u sali je još dugo vladala tišina, a Jelen nije mogao da ne kaže:

—Nikad nisam čuo ovakvu pjesmu. I nikad je neću zaboraviti.

—Zvjezdana pjeva kao slavuj — odgovorio je Sunčan i odmah nastavio: — Mogli bismo je zamoliti da još pjeva, ali vrijeme je da se razilazimo. Kad osvane drugi dan, dođi opet u tvrđavu, dovedi svoje prijatelje. Ja ću vas čekati i povesti u planinu.

Patuljci su već počeli da napuštaju salu. Zvjezdana je odnijela svoju zlatnu harfu. Sunčan je izveo dječaka na bedem tvrđave, iz-

nad koje su već počinjale da se trnu zvijezde.

—Doviđenja — izgovorio je Sunčan žureći nazad u podzemlje. — Nemoj zaboraviti da dođeš.

Da li je još išta kazao, Jelen se kasnije nikad nije mogao sjetiti. Čudan umor mu je sklopio oči, zaspao je na bedemu i spavao bi ko zna koliko da ga nije probudilo dozivanje dječaka, koji su skupa sa suncem stigli u tvrđavu. Kad je otvorio oči i pogledao unaokolo, prva misao mu je bila.

„Jesam li zaista proveo noć s patuljcima ili sam sve samo sanjao?"

Kolebao se, i da se tog časa našao pored njega neko ko bi tvrdio da nije proveo noć s patuljcima, on bi se još više zbunio. Ali pored njega nije bilo nikog, a dječaci su pod zidinama postali uznemireni i nisu mu dozvoliti da dugo razmišlja. Morao je da ih smiri da im se javi:

— Živ sam, zašto toliko vičete?

Dječaci su se obradovali i ne čekajući da se Jelen spusti s bedema, počeli su zapitkivati:

—A patuljci?

—Jesi li ih vidio?

—Jesi li ijednog zarobio?

—Nemojte biti toliko nestrpljivi — odgovorio im je on. — Pričekajte bar da se spustim na zemlju.

Dječaci su čekali, ali nisu postali manje znatiželjni i tek što je Jelen dotakao nogom zemlju, opkolili su ga sa svih strana i zaokupili pitanjima o patuljcima. Morao je opet da ih smiruje:

—Ako budete svi govorili, neću vam ništa pričati.

—Pa dobro — složili su se brzo dječaci. — Mi ćemo šutjeti kao ribe, samo pričaj.

Jelen ih je pozvao da sjednu. I razumije se, počeo da priča sve od početka, od onog časa kad je ostao sam na vrhu tvrđave. Pričao je uvjerljivo i više nije sumnjao da je susret s patuljcima mogao biti san. Ali su posumnjali neki dječaci i odmah izrazili svoju sumnju.

—Lijepa priča — rekli su. — Ali ko može potvrditi da je nisi izmislio?

—Vi mi ne vjerujete? — začudio se Jelen.

—Ti si obećao da ćeš zarobiti jednog patuljka.

—Obećao sam. Ali ni ja nisam znao da će me primiti kao prijatelja.

—Zašto nisi donio luk i strijele kojim se obaraju zvijezde?

Jelen se zbunio. Kako se nije sjetio da zatraži od Sunčana jedan takav luk? Ili bar samo jednu strijelu. Sunčan ga ne bi odbio i sad dječaci ne bi sumnjali u njegovu priču. Pa šta da radi kad se nije sjetio?

—Uvjeriću one koji mi ne vjeruju — izjavio je uvrijeđenim glasom. — Neka se sutra u zoru nađu na ovom istom mjestu, pa nek onda kažu da sam lagao.

—Doći ćemo — izjavili su spremno svi dječaci. — Doći ćemo da vidimo te tvoje patuljke.

—A sad možemo da se vratimo u selo — zaključio je Jelen i ustao. — I neka sve ovo što sam pričao ostane tajna.

On nije bio nimalo zadovoljan nepovjerljivim držanjem dječaka. Dao bi mnogo da se sastanak sa Sunčanom mogao održati još u toku istog dana, dao bi još više da je u rukama imao bilo kakav dokaz o boravku među patuljcima. Ali šta je sad mogao da radi — osim da strpljivo sačeka sljedeće jutro.

LJUTICA VIŠE NE MIRUJE

Kad ste me pitali šta je uradio Ljutica da spriječi odlazak patuljaka u Zaboravljenu Zemlju, zamolio sam vas da malo pričekate na odgovor. Čekali ste strpljivo i sad opet možemo da se vratimo u tvrđavu, među patuljke.

Dan je.

Grije sunce, duva lak vjetar i razlistava drveće u šumi, a nad tvrđavom, kao i uvijek, kruže jata nemirnih čavki.

To je sve što može oko da vidi, uho da čuje. Vi sad, sigurno,

želite da mi postavite pitanje:

—A patuljci? Šta oni rade u to vrijeme?

Odgovoriću vam:

—Spavaju. Odmaraju se poslije veselo provedene noći i ništa više. Ipak odgovor nije sasvim tačan jer svi nisu spavali, svi nisu ni bili u tvrđavi.

Vi se već dosjećate: Ljutica!

Da, on. On je sačekao da se u podzemlju tvrđave sve umiri, a onda se oprezno iskrao u gustu borovu šumu, gdje su veselo pjevale ptice i jurili šareni leptirovi. Kad je stigao na rub planinske livade, zastao je i počeo da duva u mali rog podražavajući riku jelena. Nije dugo čekao na odgovor. Odnekud se istim takvim glasom javio jelen i odmah iza toga dotrčao na livadu. Ljutica se u jednom skoku našao na njegovim leđima i uzviknuo:

—Naprijed! Samo brzo!

Kuda je išao Ljutica?

U lov — možete pomisliti!

Ne. On je tog jutra tražio nešto drugo, žurio je da što prije stigne u naselje šumskih patuljaka na obali planinskog jezera.

Kakve je namjere imao?

Dobre ne — to je sigurno.

Čim je stigao na obalu jezera, potražio je i našao poglavicu plemena ikoga su zvali Jastreb.

—Kakve mi vjesti donosiš?— upitao ga je Jastreb umjesto pozdrava.

—Loše!

—Kako loše? Šta se dogodilo?

—Sunčan je odlučio da krene u Zaboravljenu Zemlju. Odvešće patuljke iz tvrđave. Ako sad ništa ne poduzmemo, ja nikad neću postati poglavica, a ti nikad nećeš imati u rukama vatreni mač.

Da biste mogli u potpunosti shvatiti ovaj razgovor, morate znati: da su Ljutica i Jastreb odavno postali saveznici i da su zajednički kovali planove protiv Sunčana. Ljutica je obećao Jastrebu vatreni mač ako mu pomogne da postane poglavica, i možete zamisliti koliko je Jastrebu laskala jedna takva ponuda, jer je, ako ne više, a ono isto toliko koliko i njegov prijatelj bio slavoljubiv. Istina, pogodbu je bilo lako napraviti, a teško provesti u djelo. I jedan i drugi su se bojali Sunčana, znali su dobro koliko su mu odani patuljci u tvrđavi i zato nisu ni pokušavali da se nađu sa njim u otvorenom sukobu. Ali sad je došlo vrijeme: ili — ili!

—Pa šta da radimo? — upitao je Jastreb.

—Sunčanovoj slavi mora doći kraj. Zašto da se o tebi ne pjevaju pjesme, zašto da se patuljci cijelog svijeta ne ponose tvojom hrabrošću?

—Kad bih samo imao u rukama vatreni mač — uzdahnuo je Jastreb.

—Ja sam već rekao. Ako propustimo ovu priliku, nikad ga nećeš imati.

—Znam da je tako. Ali još uvijek ne znam šta tražiš od mene.

—Da sakupiš svoje najodanije patuljke i da se sljedeće noći nađeš u šumi iza tvrđave. Čekaćeš tamo sve dok ti s bedema ne dam znak da su patuljci u tvrđavi pospali i da je put slobodan.

—A Sunčan? A njegov vatreni mač?

—Pobrinuo sam se i za to. Našao sam odanog patuljka koji će se u toku noći uvući u Sunčanovu sobu i ukrasti njegov mač.

—Ako je tako, pristajem! — izjavio je Jastreb. — Doći ću prije ponoći u borovu šumu iznad tvrđave.

—Drago mi je da si konačno odlučio — rekao je Ljutica. — Bez vatrenog mača Sunčan će biti nemoćan da nam se suprotstavi, a ostale patuljke ćemo lako smiriti.

On je bio sasvim zadovoljan. Konačno se približavao njegov dugo čekani čas, konačno će da potamni Sunčanova, a bljesne njegova slava.

U tvrđavu se povratio još prije podne. Patuljci su spavali i niko nije ni primijetio da je Ljutica nekud izlazio. A da je neko i vidio Ljuticu kad je otišao iz tvrđave ili kad se povratio, ne bi ništa posumnjao. Patuljci su često odlazili u šumu, sami i u grupama, ostajali tamo i po nekoliko dana i noći.

Ljutica je legao, ali nije zaspao. Razmišljao je, snovao o predstojećoj slavi. I ne samo to. U njegovoj glavi već je sazrijevao novi plan: da prevari i samog Jastreba.

—Uobražena budala — govorio je. — Zar misli da ću mu zaista prepustiti vatreni mač? Da ću pustiti iz ruku tako dragocjeno oružje? Neka mi samo pomogne da Sunčanu pomrsim konce, a onda, onda će i sam Jastreb vidjeti ko je Ljutica.

On je lako i brzo upoznao slabe strane svog saveznika i nije mu slučajno kao protuuslugu ponudio Sunčanov mač. Laskao mu je i pričao o predstojećoj slavi među patuljcima, a mislio je suprotno: da je Jastreb glupan i kukavica i da će se bez muke obračunati s njim.

Vi sad možete da me upitate:

—Pa kako to da Sunčan nije znao kakav je Ljutica?

Znao je, ali ne potpuno. Ljutica je imao dva lica, umio je da se pretvara, da krije svoja prava osjećanja i namjere. Kad je trebalo, hvalio je Sunčana; da je trebalo on bi plakao, samo da dokaže svoju odanost.

Patuljci su ga smatrali uobraženjakovićem — i to je sve.

Sunčan ga nije volio. Osjećao je da se iza njegovih riječi krije neiskrenost, iza postupaka slavoljubivost, ali nikad nije posumnjao da bi Ljutica mogao postati izdajnik.

Ljutica je radio oprezno.

Ljutica je znao da se svakim pogrešno učinje-nim korakom mogu srušiti svi njegovi planovi. Dugo je provjeravao i samog Jastreba. Dugo i postepeno budio je u njemu zavist prema Sunčanu i tek kad se zavist pretvorila u mržnju, povjerio mu je svoje prave namjere. Tako se konačno i učvrstilo njihovo prijateljstvo.

Ne jedanput Sunčan se nalazio u velikoj opasnosti. Smrt ga je vrebala i u tvrđavi i u planini. Zahvaljujući samo strahu iz koga se rađala Jastrebova neodlučnost, Ljutica je vrlo često u posljednji čas morao da odustaje od svojih planova.

Vi se sad pitate:

— Zar Ljutica nije mogao da ubije Sunčana u šumi iz zasjede, negdje na spavanju?

Mogao je, razumije se. Mogao je bar pokušati i nije on samo jedanput razmišljao o tome. Ali Ljutica je znao i nešto drugo: da bez Jastrebove pomoći, bez sile, nikad ne bi postao poglavica plemena. A Jastreb, kao što ste već čuli, nije bio sasvim siguran u sebe ni u potpunu odanost patuljaka svoga plemena. I na obali jezera patuljci su pjevali pjesme o Sunčanu, pričali priče o Zaboravljenoj Zemlji i o Pahuljici.

Ko je mogao tvrditi da se u odsudnom trenutku ne bi okrenuli protiv Jastreba?

Niko.

I, eto, zato se Ljutica nije usuđivao na poslednji korak, zato su i propali mnogi njegovi planovi.

Ali sad, kad se Sunčan nalazio pred polaskom u Zaboravljenu Zemlju, Jastreb je morao da se odluči. I kao što ste već čuli, odlučio je da sakupi najodanije patuljke i da u ugovoreno vrijeme upadne u tvrđavu.

Nemojte misliti da je bio još uvijek sasvim siguran u uspjeh.

Ne.

Uporno ga je progonila misao: šta će se dogoditi ako patuljak koga je Ljutica odabrao ne uspije da ukrade Sunčanu mač. Ako ga Ljutica prevari i uvuče u tvrđavu, ako bude prisiljen da se bori sa Sunčanom?

Ne, on se neće dati prevariti. Poslaće u tvrđavu patuljka da uzme od Ljutice vatreni mač i tek onda će izvršiti napad.

Ljutica je namjeravao da prevari Jastreba.

Jastreb je namjeravao da nadmudri Ljuticu.

A Sunčan je u to isto vrijeme mirno spavao i ne sluteći šta se sve sprema.

U tvrđavi je vladala tišina.

Tek kad se sunce spustilo nisko nad planinsku kosu, patuljci su počeli da se bude i ustaju.

Ljutica se pojavio u sumrak, ponašao se kao i obično, pa je čak i upitao Sunčana:

—Hoće li noćas doći dječak iz sela?

—Ti ne bi volio da dođe.

—Meni je svejedno. Nije mi smetao, a ne bih ni dozvolio da

mi smeta.

—Neće doći noćas — odgovorio je Sunčan. — Možeš biti miran.

—Ako neće noćas, neće nikad više — rekao je Ljutica u sebi. — Ja ću naređivati u tvrđavi a ne ti.

U njegovim je očima zaiskrio čudan sjaj. Sunčan ništa nije primijetio i otišao je od Ljutice kao i uvijek.

Noć je sve više osvajala zemlju, palile su se zvijezde i kroz planinu duvao vjetar.

Podmukla noć.

Šta li će donijeti patuljcima u tvrđavi?

JELEN JE UZALUD ČEKAO

Malo je kad kažem da je Jelen nestrpljivije nego ikad očekivao novo jutro. On je bio više nego nestrpljiv. On je bio i uvrijeđen jer su dječaci posumnjali u njegovu priču.

—Moram ih uvjeriti — govorio je. — Moram ili će me zaista smatrati lažovom.

Čitav dan je namjerno izbjegavao susrete s dječacima. Znao je da bi se odmah poveo razgovor o patuljcima, a on upravo to nije želio. Zašto da priča kad mu ne vjeruju, da sluša njihove zajedljive primjedbe?

Važno je da istina neće ostati na njihovoj strani, da će kasnije moći otvoreno pogledati u oči dječacima i upitati:

—A sad? Šta sad imate da kažete?

Dječaci će morati da obore oči pred njim. Počeće da mu se izvinjavaju, a on će im reći:— Sve je u redu. Da sam bio na vašem mjestu, možda bih i sam posumnjao u priču o patuljcima.

Upravo će tako biti kad ih dovede pred Sunčana, kad ih pozove da pođu sa njim u šumu.

Nije bio samo zadovoljan što je vrijeme toga dana prolazilo sporo iako je lutao obalom rijeke, plašio divlje patke sakrivene u ševaru, lovio ribe. Često je pogledao prema planini i pitao se:

—Gdje može biti to tajanstveno jezero?

Ali nikako nije mogao da odredi pravo mjesto, planina je bila ogromna. Jezero je moralo biti tako sakriveno da niko osim patuljaka i ptica nije mogao do njega doći. Jer da je mogao — neko iz sela bi ga već našao.

Hoće li, zaista, vidjeti ptice zlatnih kljunova?

Sigurno kad je Sunčan rekao.

Uhvatiće jednu i donijeti u selo, napraviće joj kavez i čuvati je kao oko u glavi.

Ali više od svega zanosila ga je pomisao da će jahati na jelenima kroz divlju šumu, stazama kojima gaze samo zvijeri. Dotad nije vidio nijednog jelena. Slušao je samo priče o njima, priče koje su ga uvijek uzbuđivale — ništa više. Čak je ponekad

sumnjao da jeleni uopšte žive u planini iznad sela — a sad će, eto, moći čak i da se popne na njihova leđa, da jaše kao na konjima, da juri i da im podvikuje.

Ko mu od dječaka ne bi pozavidio, ko ne bi poželio da se nađe na njegovom mjestu?!

I zato nije nimalo čudno što je Jelen bio nestrpljiv. Nigdje nije mogao da se smiri ne samo zbog predstojećeg susreta sa Sunčanom već i zbog toga što nije naučio da luta sam.

Ne manje nestrpljivi bili su i ostali dječaci.

Oni su uporno pokušavali da pronađu Jelena i kad ga nisu pronašli, posumnjali su da se opet našao s patuljcima.

Među dječacima su se stvorila dva tabora: oni koji su vjerovali u Jelenovu priču i oni koji nisu. Čitav dan su se prepirali oko toga, a u nekoliko mahova zamalo što nije došlo i do tuče.

Konačno — osvanulo je tako dugo čekano jutro.

Jelen je prije sunca stigao u tvrđavu.

Dječaci su u nekoliko grupica stigli nešto kasnije.

Čavke su bile začuđene što ih tako rano vide, pa su znatiželjno kružile oko zidova i prisluškivale šta govore.

Dječaci su čekali mirno bojeći se čak i da govore glasno, ali su uskoro počeli opet da se prepiru.

—Neće doći! — tvrdili su jedni.

—Doći će! — tvrdili su drugi.

Jelen nije učestvovao u prepirci želeći da im stavi do znanja da je uvrijeđen. On nijednog časa nije posumnjao u Sunčanov dolazak i osluškivao je pažljivo da čuje njegov glas.

Sunce se lagano podizalo plavim nebeskim lukom.

Putevima prema planini kretala su iz sela stada ovaca, čula se užurbana zvonjava zvona na vratovima ovnova pradvodnika.

Nad tvrđavom se iznenada pojavio oštrooki soko, a čavke su počele da se zbijaju u jata i upozoravaju jedna drugu na opasnost.

Jutro je bilo veselo i čisto.

Ali Sunčan se nikako nije pojavljivao.

Jelen se uznemirio.

Uznemirili su se još više dječaci.

—Neće doći! — vikali su glasnije oni koji od početka nisu vjerovali u Jelenovu priču. — Mi smo znali da neće doći.

—Još nije kasno! — odgovarali su drugi. — Ako vam je dosadno da čekate, možete ići.

—Nećemo da idemo! Hoćemo da se uvjerimo.

—Onda prestanite da galamite. Zbog vaše galame može Sunčan da se i ne pojavi.

—Aha! Već tražite opravdanja!

Tako je prošlo jutro i kad je sunce iskočilo visoko nad planinu — svima je postalo jasno da čekaju uzalud.

Ni Jelen više nije mogao da se zavarava. , — Sunčan me prevario! — rekao je dječacima. — Ja nisam kriv, nisam to mogao predvidjeti.

Kako mu je bilo teško da to kaže!

Vidio je podsmijeh u očima dječaka. Vidio je kako se sašaptavaju, kako likuju oni koji su uporno izražavali nepovjerenje prema njegovoj priči o patuljcima. A sad više nije imao nikakve mogućnosti da ih uvjeri.

Da li ga je Sunčan zaista prevario?

On još uvijek nije bio potpuno siguran u to. Možda se nešto nepredviđeno dogodilo, možda ostali patuljci nisu bili zadovoljni njegovom posjetom.

Sjetio se čak kako ga je nepovjerljivo dočekao Ljutica, sjetio se

šta je čuo o njemu.

Ali — zar bi mogao uvjeriti dječake opravdanjima koja je nalazio za Sunčana?

Bez sumnje — ne bi!

Zato je šutio.

Zato nije ni pošao s dječacima u selo. Ostao je sam u tvrđavi, obilazio zidove, zavirivao u tamne otvore. Postojala je mogućnost da se Sunčan predomislio kad je vidio veliku grupu dječaka, kad je čuo njihove razgovore.

Možda će se ipak pojaviti kad vidi da je Jelen ostao sam.

Ne, nije se pojavio. Jelen je uzalud čekao do podne i otišao iz tvrđave uvrijeđen i ljut.

Je li imao pravo da se ljuti?

Imao je — nema spora jer više nije postojala nikakva mogućnost da uvjeri dječake u istinitost svoje priče. Izgubiće njihovo povjerenje, moraće da ih izbjegava i da se crveni kad god započnu priču o patuljcima.

Nije se varao.

Među dječacima je nastao čitav mali rat, prepirkama više nije bilo kraja. Jedni su branili Jelena, drugi su ga napadali.

Ali priča o Sunčanu donijela je ipak nešto novo.

Dječaci koji su dotad nosili lukove i strijele počeii su da prave i nose drvene mačeve. Otoku na rijeci dali su novo ime — Zaboravljena Zemlja. Izmislili su čitav niz novih igara — odlazili čamcima uz rijeku, plovili kao što je nekad plovio Sunčan tražeći Pahuljicu.

Pojavile su se i nove kape sa šiljatim vrhovima, napravljene od kartona ili mlade drvene kore.

Jelen je bio jedini koji se nije uključivao u igre svojih vršnjaka. On je lutao sam i često, vrlo često pjevao pjesmu koju je čuo od Zvjezdane:

Negdje postoji zemlja.

Ne pitajte gdje!

U suncu i magli

U zagrljaju vjetrova.

Kraj mora,

ispod zv'jezda —

naći je niko neće.

Pjesma se dopala dječacima. Naučili su je i počeli da pjevaju u svako doba, gdje god su se nalazili.

Pjesma o Zaboravljenoj Zemlji čula se na obalama rijeke.

Čula se na putevima.

Čula se na livadama.

Naučile su je od dječaka ptice na granama i ribe u vodi i uskoro više nije bilo mjesta gdje se nije pjevala.

Kad su se, u sumrak, na izvoru rijeke sakupljali, zečevi su igrali kolo uz zvuke melodije o Zaboravljenoj Zemlji.

U istom ritmu igrale su i mlade srne po planinskim pašnjacima obasjanim mjesečinom.

U istom ritmu igrale su lisice na kamenjarima iznad jazbina kad su se site i vesele vraćale iz lova.

Jelen je mogao biti, ipak, zadovoljan. Zar zaista nije svejedno, poslije svega toga, da li je priča o susretu s patuljcima u tvrđavi bila njegov san ili ne?

KAKO SE ZAVRŠILA JEDNA NOĆ

Znam — vas nestrpljivo kopka pitanje:

—Je li Ljutica uspio da ostvari svoje namjere?

Po svemu sudeći, jeste, kad već znamo da Sunčan nije došao na ugovoreni sastanak s Jelenom. Kakav bi ga drugi ako ne taj razlog mogao spriječiti?

—Ali — da vidimo. Ne završava se uvijek sve onako kako neko zamisli. Možda se nije završilo ni ovoga puta.

Kad se približila ponoć, Jastreb se sa svojim patuljcima našao u borovoj šumi iznad tvrđave. Čekao je ugovoreni znak, bio je nemiran i nestrpljiv.

A kako i ne bi! Te noći trebalo je da se ostvari ili da zauvijek propadne njegov veliki san o slavi koju će mu donijeti Sunčanov mač kad ga bude imao u rukama.

A koliko je tek bio nestrpljiv Ljutica!

Patuljak koji se prihvatio da ukrade vatreni mač imao je namjeru da se oko ponoći neopaženo uvuče u Sunčanovu sobu. To je bilo najvažnije u čitavom planu, jer sve što je iza toga trebalo da uslijedi — moglo se lako izvesti.

Ljutica je čekao.

Jastreb je čekao.

Tvrđavski patuljci, koji su se kao i uvijek okupili u velikoj sali, čekali su da mine ponoć pa da se raziđu na spavanje.

Na nebu su mirno treperile zvijezde.

Kroz planinu je šumio vjetar.

Ništa nije pokazivalo da noć može biti burna i nevesela.

Sve je počelo neočekivano i ne onako kako smo dosad mislili da će početi.

Pred samu ponoć pojavilo se u sali desetak dobro naoružanih patuijaka koji su opkolili Ljuticu i rekli mu:

— Ti si uhapšen!

Ljutica nije znao da progovori, a prva pomisao bila mu je da ga je Jastreb izdao.

Varao se.

Izdao ga je patuljak koji je pristao da ukrade vatreni mač. Prepao se ili pokajao i u posljednjem času odlučio da sve ispriča Sunčanu.

Sunčan nije oklijevao.

U tvrđavi su žurno poduzete sve mjere opreznosti, na bedemima pojačane straže, a Ljutica, kao što ste čuli, uhapšen.

Sunčan je došao do njega, posmatrao ga nekokoliko časaka kao da još uvijek nije vjerovao da Ljutica može postati izdajnik.

— Tako, dakle? — izgovorio je napokon. — Postao si izdajnik.

— Ja ništa ne znam — odgovorio je Ljutica razmišljajući kako da se izvuče.

Sunčan se okrenuo patuljcima i nastavio:

— Ljutica želi da postane poglavica plemena. Smatrao je da će to najlakše postići ako se oslobodi moga prisustva u tvrđavi i noćas je spremio da provede u djelo svoj plan. Kako, neka nam on sam to kaže.

— Ja nemam ništa da kažem — usprotivio se Ljutica. — To je kleveta.

— Volio bih da je kleveta — nastavio je Sunčan i pozvao patuljka koji je imao da izvrši krađu mača. — Neka onda on govori.

Patuljak je sve ispričao, sve priznao.

Ljutica je tek tada shvatio da je njegov plan zauvijek propao i nije više pokušavao da se brani; pokušao je da moli. Ali ga patuljci nisu slušali.

— U tamnicu! — zavikali su. — Za izdaju nema opravdanja.

Tražili su od Sunčana da ih povede u šumu, tamo gdje se nalazio Jastreb da se i s njim obračunaju.

— I njega treba kazniti! — vikali su. — I njega treba u tamnicu.

Ali Sunčan je bio hladnokrvniji. On je znao da bi to značilo borbu, u kojoj bi mnogi patuljci izgubili živote, i nije pristao. Umjesto napada na Jastreba i njegove patuljke on je predložio:

—Krenimo još noćas u Zaboravljenu Zemlju. Spremni smo, nema više šta da čekamo. Zašto da započinjemo bitku, zašto da prolijevamo krv kad nam tvrđava više nije potrebna?

Patuljci su bili ljuti. Teško ih je bilo nagovoriti, ali, kao i uvijek, oni su na kraju poslušali Sunčana kad je rekao:

—Ako niste spremni da još prije zore napustite ovu tvrđavu, ja odlazim sam.

Poslije toga niko više nije govorio o Jastrebu, o ratu, jer su odmah počele pripreme za put. Ljutici su rekli:

—Možeš ostati u tvrđavi da budeš poglavica čavkama i sovama.

Tako je i bilo.

Patuljci su se prije svitanja spustili do izvora rijeke, a odatle, stazom kroz šumu, uputili na jug prema morskim obalama.

Ne može se reći da im nije bilo žao što su iznenada napustili tvrđavu u kojoj su proveli nekoliko godina. Ne može se reći da su bili sasvim zadovoljni što su ostavili Jastrebu mogućnost da se hvali:

—Uplašili su se i pobjegli.

Možda su neki pomišljali čak i to: da je Sunčan postao

plašljiv.

I vi, kojima ovo pričam, možete pomisliti da je zaista tako. Ali ja vas ujeravam da griješite. Sunčan je postupio mudro jer nije dopustio da u njemu pobijedi osvetoljubivost, jer je spriječio sukob između dva plemena, sukob koji ne bi donio ništa osim žrtava. A do sukoba bi sigurno došlo i mimo njegove volje da su patuljci ostali još koji dan u tvrđavi.
Našli bi se već oni koji bi ga izazvali u slučajnom susretu s patuljcima s jezera, negdje u planini ili na drugom mjestu.

Glavni krivac je bio kažnjen, i Sunčan je smatrao da je to dovoljno.

Vi sad možete da pitate:

—- Pa kakva je to kazna? Nije postao poglavica i ništa više.

Ipak — niste u pravu.

Čim su patuljci napustili tvrđavu, Ljutica je požurio da nađe svog prijatelja Jastreba. Našao ga je u borovoj šumi, ispričao mu sve što se dogodilo, očekujući da će ga Jastreb bez razmišljanja primiti u svoje pleme. Ali nije ispalo tako. Jastreb je bio bijesan što se nije dočepao vatrenog mača, što će zauvijek morati da se odrekne snova o slavi i rekao je Ljutici:

—Ti si kukavica! Bio si spreman da izdaš svoje pleme, ko mi tvrdi da sutra nećeš izdati i mene. Odlazi i ne pokušavaj da mi izlaziš na oči.

Ljutica se mogao nadati svemu samo ne takvom obrtu. Šta mu je ostalo drugo nego da se vrati u tvrđavu, da se kaje za ono što je učinio?

Kako se osjećao, nije teško pogoditi, jer u tvrđavi nije izdržao dugo. Odlučio je da napusti to mjesto i pošao da luta šumom. Ali svuda gdje se pojavljivao dočekivao ga je šapat:

—To je Ljutica — izdajica!

Patuljci su pred njim zatvarali vrata svojih kolibica.

Kažu, da su ptice bježale kad bi ga opazile. Da su izvori presušivali kad bi prišao da se napije vode i cvjetovi zatvarali latice kad bi pokušao da ih pomiriše.

Kažu još nešto: da je jedne noći kad je nebo bilo mutno, bjesnila oluja i pucali gromovi, umro na vrhu planine, usamljen i nesrećan.

Nije imao ko da žali za njim.

Nije imao ko da ga oplakuje, pa čak dugo, vrlo dugo nije se ni znalo da je umro.

O JEDNOM NEVESELOM DOGAĐAJU I JEDNOJ ODLUCI

Jelen, razumije se, nije znao ništa ni o Sunčanovom odlasku ni o Ljutici. Još uvijek je odlazio u tvrđavu, ali uvijek sam: ujutru, naveče, odlazio je uvijek s nadom da će se iznenada pojaviti Sunčan ili neki drugi patuljak.

I ne samo to: lutao je šumom tražeći jezero crvene boje i ptice zlatnih kljunova, a nije našao ni jedno ni drugo. Šuma je krila tajnu, s pticama nije umio govoriti. Morao je da uvidi da su sva njegova traganja uzaludna i da se više nikad neće sresti s patuljcima.

Prestao je, najzad, da ih traži, prestao da odlazi u tvrđavu.

Proljeće je već bilo prošlo. Nastupilo je ljeto, dječaci su se svakog dana kupali na rijeci, igrali po vrbacima i pješčanim sprudovima. Puštali su zmajeve od papira, lovili ribu i niko ne bi mogao reći da im je bilo dosadno.

I Jelen je provodio dane na obali rijeke. Imao je nekoliko odanih prijatelja koji nikad nisu posumnjali u njegovu priču o patuljcima, pa nije ni pokušavao ni želio da se uključi u igru ostalih vršnjaka.

U to vrijeme, nakon završetka školske godine, pojavio se u selu Đurđevak — dječak iz grada, koga su rođaci pozvali da kod njih provede odmor. Bio je veseo, okretan, došao je na obalu i odmah dokazao da trči i skače bolje od svih dječaka, da pliva i roni kao riba i da mu je teško naći takmaca.

Dječaci su bili iznenađeni.

Mnogi su bili i uvrijeđeni.

—Zar ćemo dozvoliti da ostanemo pobijeđeni?— govorili su.

— Zar među nama nema nikog ko bi dokazao Đurđevku da nije nepobjediv.

Neko se sjetio:

—A Jelen?

Dječaci su se obradovali i povikali:

—Jelena neće pobijediti! Zovimo Jelena!

Potrčali su na sve strane da ga traže. Našli su ga i dugo molili da se takmiči s Đurđevkom.

—Zaboravi ono s patuljcima — govorili su. — Mi smo već zaboravili i žao nam je ako smo te uvrijedili.

—Dobro, takmičiću se! — pristao je na kraju Jelen. — Idemo odmah.

Konačno — zašto da se ne izmiri s dječacima? Zašto da ne pređe preko svega što se dogodilo? Oni nisu bili krivi što se Sunčan nije više pojavio. Ni on nije bio kriv, pa zašto onda da se i dalje ljuti!

Dječaci su saopštili Đurđevku:

—Ako pobijediš Jelena, onda ti zaista nema takmaca u selu.

Đurđevak je ljubopitljivo posmatrao Jelena. Jelen je posmatrao Đurđevka. Dječaci su bili nestrpljivi.

—Počnite, — vikali su — počnite odmah.

Predložili su da prva tačka takmičenja bude: skok u daljinu. Odabrali su najpogodnije mjesto na ledini, povukli crtu i upitali:

—Ko će prvi?

Jelen je skočio prvi. Zatim Đurđevak, pa opet Jelen. I na kraju rezultat je ispao: neriješeno.

—A sad? — upitao je Đurđevak. — Hoćeš li da plivamo do otoka?

Jelen je znao da pred sobom ima opasnog takmaca. Kad su ga dječaci pozvali, nije ni pomišljao da može ostati pobijeđen i nije bio zadovoljan prvim rezultatom. Zato je rekao:

—Ne, nećemo da se takmičimo u plivanju. Nećemo da trčimo. Idemo u tvrđavu i ako se popneš na bedem, priznaću da sam u svemu pobijeđen.

—Pokušaću — pristao je Đurđevak. — Zašto da ne pokušam?

Dječaci su tražili da se odmah pođe u tvrđavu. Uz put su

grajali, žučno se prepirali.

—Neće se popeti! — tvrdili su jedni.

Hoće! — izjavljivali su drugi.

Neki su se čak pobojali da će Đurđevak odustati prije nego što dođu do tvrđave, pa su žurili da stignu što prije.

A Đurđevak je sam sebe hrabrio i govorio:

—Što može Jelen, mogu i ja.

Kad su se našli u tvrđavi, Đurđevak je pažljivo razgledao zidove, odmjerio okom visinu do grebena. A onda iznenada i odlučno izjavio:

—Neću da se penjem!

—Zašto? — zagrajali su dječaci.

—Zato što je opasno.

—Uplašio si se. Znali smo da ćeš se uplašiti.

—Nisam se uplašio, ali neću da se penjem.

—Onda si pobijeđen.

—Izaberite drugu tačku takmičenja. Na ovu ne pristajem.

—Ti si već pristao.

—Ali sad odustajem.

Dječaci su mogli biti zadovoljni što je Đurđevak pobijeđen, a ipak nisu bili. Ispalo bi zanimljivije da je bar pokušao da se popne i zato su povikali Jelenu:

—Pokaži mu kako se penje!

Jelen se nije dugo premišljao. Za nekoliko časaka bio je već nad glavama dječaka, verao se kao mačka uz okomiti zid.

Dječaci su pratiii svaki njegov pokret.

Iznad trvđave su kao i uvijek kružile čavke, iz tamnih rupa izvirivale probuđene sove kao da su htjele pitati:

—Zašto toliko galamite? Zašto nas ne pustite da mirno

spavamo?

Jelen se penjao lagano, bio je siguran. Ali, najednom, svi koji su ga pratili vidjeli su kako mu se ispod ruke otisnuo kamen, čuli su krik.

Jelen je pao.

Dječaci su stajali kao okamenjeni. Nisu umjeli ni da se maknu. Prvi se snašao Đurđevak, pritrčao Jelenu, koji je nepomično ležao na zemlji. Podigao mu je glavu, počeo ga dozivati. Ali Jelen ni da se makne.

—Mrtav je! — tužno je izgovorio Đurđevak.

—Mrtav! — ponovili su dječaci i počeli da plaču.

—Trebalo bi da neko otrči u selo i javi šta se dogodilo — rekao je Đurđevak.

Niko se nije odazvao. Dječaci su još uvijek stajali na istom mjestu ne vjerujući da se nesreća zaista dogodila. I dozivali su Jelena:

—Ustani!

—Probudi se!

I najednom, kao da je čuo njihovo dozivanje, Jelen se pokrenuo, podigao na laktove i upitao:

—Šta se to dogodilo?

Nije dobio odgovor samo je čuo povike iz mnogobrojnih grla:

—Živ je! Živ!

Đurđevak se prevario, svi su se prevarili. Jelen je ustao, počeo da hoda, a dječaci su počeli da ga grle, da igraju od radosti.

Pošli su u selo i niko više nije spomenuo takmičenje, niko više nije bio ljut na Đurđevka.

Nakon toga događaja Jelen je odlučio da više ne posjećuje tvrđavu, da se više nikad ne penje na bedem. Ali susret s

patuljcima nije zaboravio.

Nije se čak više ni ljutio na Sunčana. Sve što se zbilo one noći ličilo je zaista na san koji se više nije mogao povratiti.

Kao i ranije, često je pjevao pjesmu o Zaboravljenoj Zemlji.

Jednom je čak sanjao kako putuje preko mora, u barci s bijelim jedrima, sam, naoružan mačem i strijelama. Iznad barke su jurili galebovi i govorili mu:

—Nije daleko Zaboravljena Zemlja. Izdrži još malo pa ćeš stići tamo.

I stvarno. Iz magle, blještava u suncu, pojavila se najednom obala. Na visokoj oštroj stijeni stajao je Sunčan, mahao mu rukom i dovikivao:

—Znao sam da ćeš doći. Čekao sam te dugo. Onda se pored Sunčana pojavila Zvjezdana i još mnogo patuljaka. Svi su držali u rukama kape i vikali:

—Dobro nam došao, Jelene! U Zaboravljenoj Zemlji ćeš biti uvijek mlad i snažan.

Vidio ih je sasvim dobro, čuo sasvim dobro. Bio je već blizu obale, trebalo je još malo da se iskrca. I iskrcao bi se da iznenada nije pokuljala magla, sakrila patuljke, a odmah zatim počeo da duva vjetar, koji je potjerao barku od obale. Uzalud je pokušavao da dozove Sunčana. More je urlalo, niko ga nije čuo, niko nije došao da mu pomogne. Vjetar se igrao s barkom i neko je uporno ponavljao:

—U Zaboravljenu Zemlju stižu samo hrabri. Barka je naglo naletjela na stijene i razbila se. Jelen se probudio i začuđeno pogledao oko sebe.

Ležao je u postelji, a kroz otvoren prozor virio je u sobu nasmijan mjesec.

Bilo mu je drago što je taj brodolom doživio u snu, ali poslije te noći postao je potpuno uvjeren da je Sunčan napustio tvrđavu i otišao u Zaboravljenu Zemlju. A jednom je rekao dječacima:

—Postaću mornar. I neću se ismiriti dok ne pronađem Zaboravljenu Zemlju, dok ne stignem u nju.

Vi možda mislite da je ta izjava bila samo hvalisanje.

Ne.

Jelen je postao mornar. Mnogo kasnije, kad je već odrastao, otišao je iz sela i počeo da plovi dalekim morima, sklopio mnoga poznanstva s galebovima, slušao kako pjevaju ribe.

Da li je ikad stigao do Zaboravljene Zemlje — ne znam. Čuo sam samo da je postao kormilar, da se nije bojao ni vjetrova ni talasa, da je prolazio s brodom svuda kuda drugi nisu smjeli.

Volio bih da se jednom sastanem s njim, da ga upitam:

— Jesi li stigao do Zaboravljene Zemlje? Jesi li gdje vidio Sunčana i njegove patuljke?

PITANJE NA KOJE NISAM MOGAO DA ODGOVORIM

Završio sam bio priču o Sunčanu i Pahuljici.

Dječaci su sjedjeli oko mene po zidinama tvrđave i dugo nisu ništa progovorili.

Za oštru planinsku kosu spuštalo se sunce, sa prostranih polja, site i vesele, vraćale su se čavke.

Još malo pa će početi da se spušta noć, još malo pa će iz svojih skrovišta početi da izlijeću sove i slijepi miševi.

Hoće li u ponoć izaći na bedem tvrđave nepoznati patuljak kao što je nekad izlazio Sunčan?

Hoće li, možda, poći u lov?

Ko bi mogao dati odgovor?

A tvrđava je nijema, kamen ne govori, kamen čuva tajnu.

Tvrđava!

O čemu bi drugom ako ne o tom razmišljali dječaci poslije moje priče? A i ja sam, priznajem, bio znatiželjan i volio bih, mnogo bih volio, da sam tog časa mogao saznati žive li još uvijek u tvrđavi patuljci.

Prvi je progovorio crnokosi dječak, koji me je podsjećao na Jelena, i iznenadio me pitanjem:

—Zašto ne napišete knjigu o Sunčanu i Pahuljici, o Zaboravljenoj Zemlji?

—Knjigu! — začudio sam se. — Nisam na to mislio.

—Onda bi svi mogli da čitaju, Svi bi saznali za našu tvrđavu, za Jelena.

Nisam znao šta da odgovorim. Šutio sam sve dok nisu zagrajali i ostali dječaci:

—Napišite knjigu! I pošaljite nam što prije da čitamo.

—Dobro — pristao sam. — Pokušaću da napišem knjigu. Ali ne tako brzo — trebaće mi dosta vremena.

Pošli smo od tvrđave uskom stazom niz brdo. Ispratile su nas čavke, a nisam siguran da nas odnekud iz prikrajka nisu pratile i

oči nasmijanih patuljaka. Ko zna šta se sve dogodilo od Sunčanova odlaska! Ko zna nije li iz planine dolutalo kakvo pleme i nastanilo se u tvrđavi!

U selu sam se oprostio od svojih novih poznanika, a već sutradan sam otputovao, pomalo tužan poslije obnovljenih uspomena.

Mogao bih se zakleti da su dječaci poslije mog odlaska još češće odlazili u tvrđavu i tražili patuljke.

Mogao bih se zakleti da je crnokosi dječak bio najuporniji, ali se ipak nadam da više nije pokušavao da se penje na bedem.

Mogao bih se zakleti da često prije spavanja sjede negdje na poljani ili na obali rijeke i čekaju da se s plavog nebeskog svoda sruši treperava zvijezda.

Mogao bih se zakleti da žale što nemaju strijele kakve je imao Sunčan i da pričaju kako će jednog dana poći, kao i Jelen, da traže Zaboravljenu Zemlju.

A ja sam morao da održim obećanje koje sam im dao.

Počeo sam da pišem knjigu o Sunčanu i Pahuljici i, vjerujte, mnogo sam se namučio. Lakše je pričati nego pisati, lakše je dati obećanje nego ga ispuniti.

Ali — zar sam smio da prevarim dječake? Ne.

Dugo sam pisao, često brisao, pa opet pisao dok konačno nisam rekao:

—Gotovo! Još samo da se knjiga odštampa i da je pošaljem u selo svojim malim prijateljima.

Oni su mi u međuvremenu često pisali pisma i uvijek pitali:

—Jeste li završili knjigu? Mi nestrpljivo čekamo.

Ja sam im odgovarao da radim i molio ih da se još malo strpe.

I čim sam prvu odštampanu knjigu dobio u ruke, požurio sam na poštu.

Tako je moja knjiga napokon otputovala. Napokon sam mogao biti zadovoljan što sam ispunio obećanje dato pod zidinama stare tvrđave. I bio sam zadovoljan, ali ne i sasvim miran.

— Hoće li se moja knjiga dopasti dječacima? — pitao sam se

Znao sam da neću dugo čekati njihov odgovor i, priznajem, bio sam nestrpljiv.

Da sam mogao, poslao bih i Jelenu jednu knjigu. Bilo bi mi veoma drago da sam mogao čuti i njegovo mišljenje, a još draže da mi odgovori je li našao Zaboravljenu Zemlju.

Ali Jelen se nalazio negdje daleko na moru. Nisam znao gdje i nisam mogao da mu pošaljem knjigu. Ipak nisam odustao od te namjere. Ako ikad saznam njegovu adresu — poslaću mu knjigu.

Konačno — stiglo je pismo od dječaka iz sela. Bilo je opširno, sa mnogo potpisa, ali ja ne mislim da ga navodim u cjelini. Kao što sam i očekivao, za njih je bilo najvažnije da saznaju je li Sunčan već stigao u Zaboravljenu Zemlju.

Ali, na žalost, ni ja to još uvijek nisam znao i razumije se, nisam im mogao dati siguran odgovor. Mogao sam samo da im javim:

— Ako išta doznam o Sunčanu i njegovim patuljcima, napisaću knjigu u kojoj će biti opisan čitav njihov put od stare tvrđave do Zaboravljene Zemlje.

Tako sam dao dječacima i drugo obećanje.

Hoću li ga moći ispuniti?

Ne znam!

Zato molim sve one koji budu čitali ovu knjigu da mi jave ako

su što saznali o Sunčanu, ako su negdje sreli njega ili njegove patuljke.

Sken, OCR, prelom :

BABAC

KNJIŽEVNO DJELO AHMETA HROMADŽIĆA

U našoj savremenoj literaturi za djecu i omladinu književno djelo Ahmeta Hromadžića zauzima vidno mjesto: ono je nesumnjivo prihvaćeno od najmlađih čitalaca, koji su u njemu našli dosta od svojih snova i maštanja, od vedrine i nasmijanosti svoga djetinjstva. Pisano prisno i sa puno razumijevanja, poštovanja i ljubavi prema djeci, ono je u stvari topla ispovijest samoga pisca i donosi sliku jedne ne baš daleke stvarnosti u kojoj je proteklo njegovo djetinjstvo u selu pod planinom. Ali ta slika, literarno vješto oživljena, zanimljiva je i danas jer je sazdana od detalja zajedničkih svim djetinjstvima ma gdje ona bila; i u njoj će svako prepoznati ponešto iz onih dragih najmlađih dana kada se bezbrižno ulazilo u život. Ma koliko, dakle, ta slika djetinjstva

bila konkretna i vezana za jedan kraj i jedno doba, ima u njoj širine koja je čini opštom i trajnom i privlačnom. Prema tome, u mnogo čemu, aktuelnom.

Ahmet Hromadžić je rođen 1923. godine u selu Bjelaju, u blizini Bosanskog Petrovca. Osnovnu školu je učio u rodnom selu, građansku školu u Bosanskom Petrovcu i srednjotehničku u Sarajevu, gdje kao napredan đak učestvuje u mnogim akcijama Komunističke partije i među svojim drugovima propagira njene ideje. Rat ga zatiče u Bjelaju, i sav užas okupacije i bratoubilačkog klanja ostavlja na njega težak utisak, ogorčava ga, buni, tako da se pri prvom pozivu Partije na oslobodilački ustanak svrstava među njene ratnike. Pri kraju narodno-oslobodilačke borbe postaje novinar lista „Oslobođenje" i objavljuje ratne reportaže i članke, a nekoliko godina kasnije, u već oslobođenoj zemlji, uređuje ,,Zoru", sarajevski književni časopis za omladinu. Kad je časopis prestao da izlazi, Hromadžić uskoro pokreće dječju biblioteku „Lastavica", koju brižljivo i sa iskustvom uređuje sve do danas — učinivši je neobično popularndm i omiljenom kod djece. Uporedo s ovom djelatnošću, Hromadžić se razvijao i kao književnik. Već u prvim njegovim pripovijetkama zapažao se dar za sočno i zanimljivo kazivanje, koje će on postepeno, sazrijevajući kao pisac, učiniti dubljim i bogatijim. Objavio je roman „Labudova poljana", u kome je dao prve dane revolucije i svoje drugove u njoj. Njegovo se ime zatim sretalo ispod dječjih priča u „Politici", „Oslobođenju", „Malim novinama" i drugdje. Kasnije je te priče prikupio i sredio u knjigu „Patuljak vam priča". Napisao je pored toga i dva romana za djecu: „Patuljak iz Zaboravljene Zemlje" i „Okamenjeni vukovi".

U knjizi „Dječji pisci o sebi" (u dva toma), u kojoj o svom

književnom radu i danima svoga djetinjstva pričaju poznati naši pisci kao što su Čopić, Tone Seliškar, Grigor Vitez, Dragan Lukić, Arsen Diklić i drugi, Hromadžić iznosi šta ga je nagnalo da piše. Da piše za djecu. Ali u „Patuljku iz Zaboravljene Zemlje" navodi još konkretniji povod. Jednom se, poslije mnogo godina, našao u svome rodnom selu. Mnogo šta se u njemu promijenilo, prohujalo mnogo čega što je ostalo da živi samo u uspomenama. Bilo je to vraćanje svome djetinjstvu, i sa tugom se sjećao svojih drugova dječaka s kojima se radosno igrao oko stare napuštene tvrđave iznad sela. Krenuo je tamo, tvrđavi. Našao ju je još više oronulu, pustu, bez njega — dječaka i bez davnih drugova koji su izginuli i nestali, ili se rasturili po svijetu. Stajao je tu uzbuđen. A onda je začuo vesele dječje glasove u tvrđavi. Trgao se. Jesu li se to oni, dani djetinjstva, vratili, a s njima i njegovi drugari. Ubrzo su ga okružili dječaci, novi zemljaci, i prosto ga namamili da im priča legendu o tvrđavi. Pričao im je i pričao, a zatim se sjetio da bi to valjalo i da napiše. Tako je počeo. Sve tri njegove knjige za djecu imaju zajedničku atmosferu i manje-više istu sredinu: planina, jezero, ili more, tvrđava. Korijeni iz djetinjstva ostali su u piscu na čitav život. Šumarev sin zavolio je prirodu bezgranično — šume lisnate od proljeća i žute pod jesen, tajanstven život najrazličitijih zvijeri u njima, potoke i vrela, skrovita jezera koja se pretpostavljaju i more koje se u dječjoj mašti naslućuje iza prve planine. ,,Posmatrao sam prirodu", veli Hromadžić na jednome mjestu. „Posmatrao život. Posmatrao sam ptice i zvijeri. I vidio sam ih srećne. Vidio sam ih tužne. Vidio sam ih lude od mržnje. Vidio sam (u njima) nježne majke, dobre prijateljice. Pa, zar to nije dosta?" U tome je uglavnom sva njegova proza za djecu. Doživljavajući prirodu intimno, i zaljubljen u nju, on sa

velikim poznavanjem njenog života priča o ljepotama i opasnostima njenim; katkada — to je iskrena himna njoj, ili topla, uzbudljiva proza. Čitav jedan svijet, naoko neviđen ili tek površno viđen i znan, on uvodi u priču, i istančano, zanimljivo pripovijeda djeci. Na prvi pogled može fabula da bude jednostavna a rasplet očekivan, no to ne smeta sasvim dobrom utisku cjeline, kao što ni pouka nimalo ne štrči jer je data kroz fino literarno tkanje. Najljupkija je, da tako kažem, „Patuljak vam priča", najmaštovitija „Patuljak iz Zaboravljene Zemlje", najcjelovitija „Okamenjeni vukovi". U njima Hromadžić u obliku bajke kazuje ono štoje nekad u djetinjstvu doživio ili čuo, ili sam stvaralačkom maštom dogradio; ali te njegove bajke imaju toliko životnog soka i elemenata realnog, da se poimaju kao neprekinuta priča iz šume — obična i prirodna — u kojoj su glavni akteri ptice ili zvijeri sa svim osobinama ljudskim. U suštini, to su više proširene basne u kojima se na umjetnički način podvlači izvjesna životna mudrost kao plod neposrednog životnog iskustva.

„Patuljalk vam priča" zbir je pripovijedaka o pticama, o bijelom slavuju Plamenki, golubovima, orlu, zlatokljunoj ptici itd.; međutim, kroz njihove životne epizode ispričana je sudbina ljudska. Alegorija je u njima jasna. Ona se zalaže za plemenito i časno, za prijateljstvo i dostojanstvo, za hrabrost, za žrtvu. Svijet ptica je svijet ljudi. I neprimjetno najmlađi čitalac izvlači upoređenja ulazeći u taj svijet kao da nije nemušti. Ptice postaju junaci koji osvajaju simpatije. U knjizi ,,Patuljak iz Zaboravljene Zemlje" Ahmet Hromadžić svoju sklonost prema bajci još potpunije razgranjava. Postoji negdje, daleko na sjeveru, Zaboravljena Zemlja do koje niko ne dopire — možda postoji, možda i ne postoji, nije toliko važno. I ne pitajte gdje je, da li u

suncu ili magli, u zagrljaju vjetrova, kraj mora ispod zvijezda — niko je neće naći. Njen idiličan mir i spokojstvo prekidaju mornari koji nasilno odvode Pahuljicu, sestru patuljka Sunčana; brod zatim potapaju strašni vjetrovi, zgrabe patuljčicu i odnose je u svoj nepristupačni dvorac. Tamo je zatvore. Ali neustrašivi Sunčan ne miruje i on luta po morima tragajući za sestrom. Poslije mnogo prepreka i muka, oslobađa je iz dvorca — no ona umire na putu u Zaboravljenu Zemlju. Tužan zbog njene smrti, Sunčan ne želi više da se vrati u svoju daleku zemlju, luta po svijetu, dok najzad ne dospije u naše krajeve — u tvr-đavu pod planinom kraj koje je teklo autorovo djetinjstvo i djetinjstvo dječaka Jelena, koji se sprijateljuje sa patuljkom. Od početka do kraja ovaj roman je maštovit i krcat zanimljivim događajima. Biti uporan i smion, snalažljiv, spremao na patnju i žrtvu za drugog — poruka je ove Hromadžićeve knjige.

U „Okamenjenim vukovima" pisac je dao punu mjeru svojih pripovjedačkih sposobnosti. I ovo je zanimljiva pripovijest o svijetu životinja; o srndaću Srebrenku koji je izraz naivnosti, čednosti i dobrote, i o mladim vukovima, njegovim susjedima i vršnjacima, koji ubrzo postaju strah i trepet čitavog šumskog prostranstva. Fabula je napeta, privlačna, neprekidno drži čitaoca — čak i onog starijeg, i ona takođe ima pouku o dobru i zlu, ali datu literarno sigurno koliko i oprezno, tako da se sama nametne kao neodoljiv i prirodan zaključak. Divna svježina izbija iz romana — pisanog sa velikim poznavanjem svijeta o kome govori i sa prisnošću prema onome kome se obraća. Na mahove to je mala poema o šumi i njenim izvornim ljepotama, i o životu koji se u šumi tako snažno i tako raznoliko razvija. Kao i u ostalim knjigama, Hromadžić i ovdje prenosi sliku života među

ljudima, sa svim karakteristikama, naravima i odnosima — vješto i živo vođenu, da se gotovo i ne osjeća kao basna, kao bajka, kao alegorija, nego se čitalac odmah uklapa u pripovijedanje i zaboravlja da se ono bavi životom životinja.

Čitava Hromadžićeva proza lirski je lepršava, pročišćena, ali i duboka istovremeno; duboka po onome što najmlađem čitaocu uspijeva da prenese i što stvarno ubjedljivo kaže. Ona je pomalo sjetna, ali i po svemu vedra, u njoj se potvrđuje život, majčina ljubav, prijateljstvo, dobro djelo; i kad se odigravaju događaji koji će uzbuditi tugom — vedrina preovladava i život odnosi pobjedu. Hromadžić ne idealizuje, nego daje stvarni život i onda kad izgleda da je izmišljen. život šume, ma koliko bio opojan i zanimljiv i poetski upečatljiv, ima i svoje gorke tonove i svoju tamnu stranu. Premda zagonetan i tajnovit, on je jedna dugotrajna borba na život i smrt — borba surova i neizvjesna. Treba istrajati u toj borbi, treba biti hrabar i snalažljiv, ne poniziti se strahom pred neprijateljem — sugestija je autora. A ta sugestija uzme se iz sume spretno i postepeno pruženih podataka, emocija, zapažanja — što je svakako jedna od dobrih osobina cjelokupne Hromadžićeve proze za djecu.

Dušan KOSTIĆ